

APARTE BIJLAGE 1

Hoe gaat het met de jeugd in Waterland?

Een overzicht van data en een vergelijking met regio- en referentiegemeenten

REKENKAMER
WATERLAND

INHOUD

PAGINA 3

1. WAAROM DEZE BIJLAGE?

PAGINA 6-50

2. DE WATERLANDSE JEUGD IN FEITEN EN CIJFERS

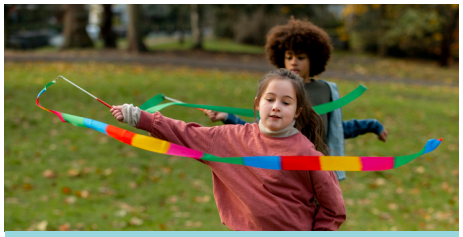

PAGINA 49-51

3. DE WATERLANDSE INVESTERINGEN IN PREVENTIE VOOR JEUGD EN GEZIN

PAGINA 52

4. OVERZICHT GEBRUIKTE DOCUMENTEN EN DATABRONNEN

1 WAAROM DEZE BIJLAGE?

In Waterland wonen
17.525 mensen

Ongeveer 25%
van de inwoners
is 23 jaar of jonger

Dit zijn 4.352
kinderen en jongeren

In de Waterlandse visie op het sociaal domein[1] staat: “Waterlanders hebben aandacht voor een gezonde levensstijl en ontwikkelen zich tot **actieve** en **weerbare** inwoners. Kinderen kunnen **veilig**, **gezond** en **in geborgenheid** opgroeien.” Hoe gaat het op dit moment met de lokale jeugd op deze aspecten? Hoe sterk is de pedagogische basis in de gemeente? Welke investeringen gaan er gepaard met preventie voor jeugd en gezin? En hoe verhoudt Waterland zich tot gemeenten in de regio en elders in het land? Deze vragen beantwoorden we op de volgende pagina’s.

Uitleg bij de cijfers
Dit document gaat over alle kinderen en jongeren die wonen en opgroeien in Waterland. Als leeftijd voor ‘jeugd’ houden we 0 tot en met 23 jaar aan. Maar: dit is niet in het hele document mogelijk. Verschillende databronnen houden namelijk andere leeftijdsgrenzen aan. Waar dit aan de orde is, vermelden we dit. In alle gevallen gebruiken we de meest recente informatie.

Vergelijking met eerdere jaren en met ander gemeenten
We geven op verschillende thema’s inzicht in de Waterlandse situatie in het hier en nu en - waar mogelijk - in de jaren hiervoor. Daarnaast laten we vergelijkingen zien met vier regiogemeenten, vier referentie-gemeenten en Nederland als totaal. De regiogemeenten zijn de kleinere gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland: Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan en Wormerland.

De referentiegemeenten liggen elders in het land en lijken op Waterland in verschillende opzichten. Ze hebben ongeveer hetzelfde inwoneraantal, dezelfde mate van verstedelijking en bestaan uit meerdere kleine (dorps)kernen. Ook grenzen ze net als Waterland aan een grote stad (> 175.000 inwoners). Alle vier de referentiegemeenten komen bovendien naar voren als vergelijkbaar met Waterland via het nieuwe instrument AMIGO (Algoritmische Matchmaker voor Ideale Gemeentelijke Oriëntatie) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Deze applicatie maakt relevante benchmarks mogelijk door gemeenten te matchen op basis van meer dan 60 indicatoren.[2]

Figuur 1: *Geselecteerde referentiegemeenten*

Inwoneraantal: 16.108[3]
Mate van verstedelijking: Weinig stedelijk[3]
Aantal kernen: 3
Grote buurgemeente: Utrecht
Gelijkenisscore sociaal domein (schaal 0-1): 0,59[2]

Inwoneraantal: 16.836[3]
Mate van verstedelijking: Weinig stedelijk[3]
Aantal kernen: 4
Grote buurgemeente: Nijmegen
Gelijkenisscore sociaal domein (schaal 0-1): 0,75[2]

Inwoneraantal: 15.961[3]
Mate van verstedelijking: Weinig stedelijk[3]
Aantal kernen: 6
Grote buurgemeente: Tilburg
Gelijkenisscore sociaal domein (schaal 0-1): 0,59[2]

Inwoneraantal: 17.988[3]
Mate van verstedelijking: Weinig stedelijk[3]
Aantal kernen: 2
Grote buurgemeente: Eindhoven
Gelijkenisscore sociaal domein (schaal 0-1): 0,68[2]

Niet overal is de vergelijking mogelijk
Niet op alle indicatoren in deze bijlage zijn gegevens voorhanden voor alle regio- en referentiegemeenten en voor Nederland als totaal. Soms is een vergelijking met alle acht de andere gemeenten én met het landelijke gemiddelde mogelijk. Andere keren kunnen we slechts vergelijkingen presenteren met een deel van de andere gemeenten.

Verhalen achter de cijfers
De cijfers bij de verschillende thema's vertellen eigenlijk nooit het hele verhaal. Wij motiveren de lezers van dit document dan ook om met anderen in gesprek te gaan over wat hen opvalt. Bij een aantal thema's halen we ervaringen aan van professionals uit Waterland. Zij vertellen wat zij tegenkomen in hun dagelijks werk en hoe zij hier in de praktijk mee omgaan.

Verschillen tussen kernen en groepen
Waterland is een uitgestrekte gemeente met kernen die verschillen van omvang en karakter. Voor veel van de thema's in dit document zijn geen specifieke gegevens per kern voorhanden. Het is verder goed om te beseffen dat er grote en hardnekkige verschillen zijn tussen bevolkings-groepen in de kwaliteit van leven.[4] Er zijn ook aanzienlijke verschillen tussen jongens en meisjes, waarbij op het ene thema jongens, en op het andere thema meisjes gunstiger uitkomen. Omwille van de leesbaarheid staan we in dit document bij de meeste thema's niet expliciet stil bij deze verschillen.

2 DE WATERLANDSE JEUGD IN FEITEN EN CIJFERS

2.1. AANTAL KINDEREN EN JONGEREN, NU EN LATER

De bevolkingsopbouw van Waterland is voor de jongste groepen inwoners redelijk vergelijkbaar met de rest van het land. Vanaf de leeftijd van 20 jaar treden er flinke verschillen op met het Nederlandse gemiddelde. Waterland kent relatief weinig twintigers en dertigers en juist relatief veel 50-plussers.

Figuur 2: *Leeftijdsopbouw Waterland 2024 in vergelijking met Nederland*[3]

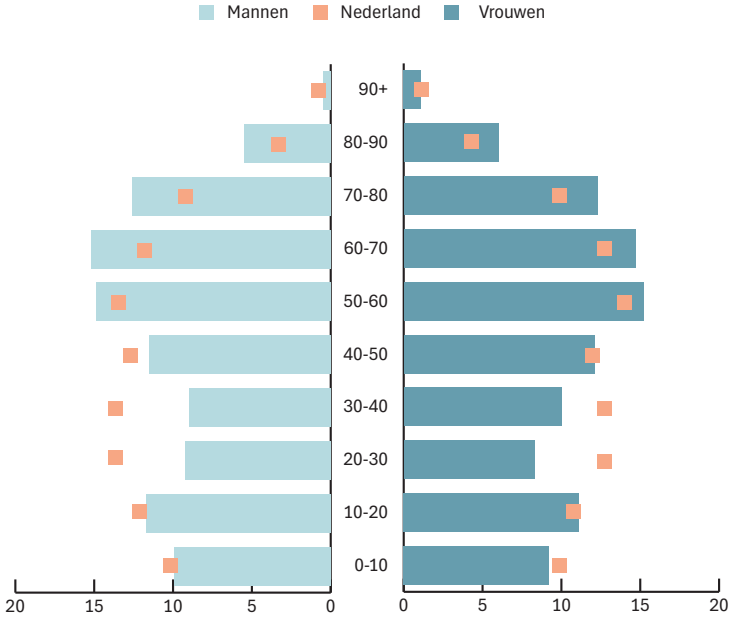

Figuur 3 laat de leeftijdsverdeling zien van Waterlandse kinderen en jongeren. Wat opvalt is dat er een redelijk gelijkmatige verdeling is over de verschillende leeftijden. Uitzonderingen zijn de 0- tot 6-jarigen en de 22- en 23-jarigen.

Figuur 3: *Leeftijdsverdeling 0- t/m 23-jarigen Waterland 2024*[3]

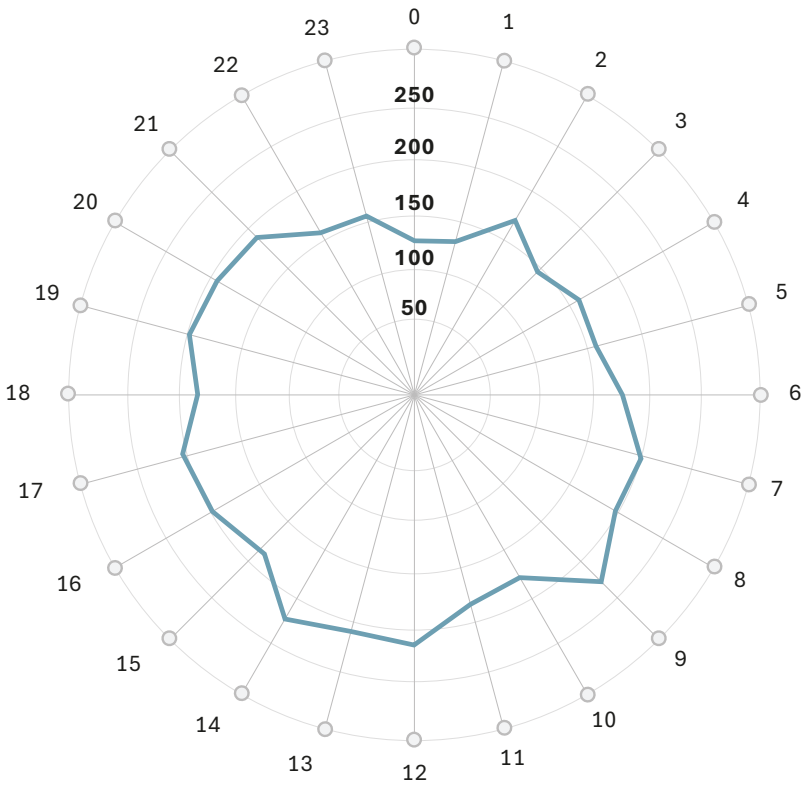

Volgens de bevolkingsprognose van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijft de totale bevolkingsomvang van Waterland de komende jaren redelijk stabiel. Pas na 2045 is een inwoneraantal boven de 18.000 te verwachten.[5]

Prognoses van de leerlingenaantallen in het basisonderwijs laten tot 2033 een lichte daling van het aantal leerlingen zien. In 2040 hebben de Waterlandse basisscholen naar verwachting weer ongeveer evenveel leerlingen als in 2024. De leerlingenaantallen in het voortgezet onderwijs laten een stabiel beeld zien de komende jaren. Wel is het zo dat de enige middelbare school in Waterland, het Bernard Nieuwentijt College in Monnickendam, een substantieel percentage leerlingen heeft van buiten de gemeentegrenzen. Waterlandse jeugdigen zitten op hun beurt juist relatief vaak op een middelbare school elders in de regio.

Professional aan het woord
"Die jongeren gaan naar Edam-Volendam, Purmerend, Hoorn, Amsterdam. Het is een vraagstuk hoe je die jongeren in beeld houdt en kunt signaleren als er problemen zijn. De middelbare scholen elders zijn waarschijnlijk minder genegen om signalen door te geven. Ook weten ze waarschijnlijk te weinig van het ondersteuningsaanbod in de woongemeente van hun Waterlandse leerlingen."

Figuur 4: Verwachte leerlingaantallen op de Waterlandse scholen 2024-2043[6]

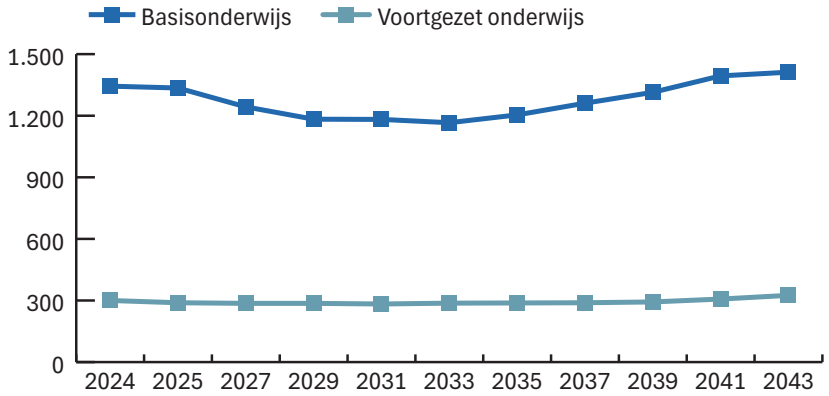

2.2. ACTIEF OPGROEIEN

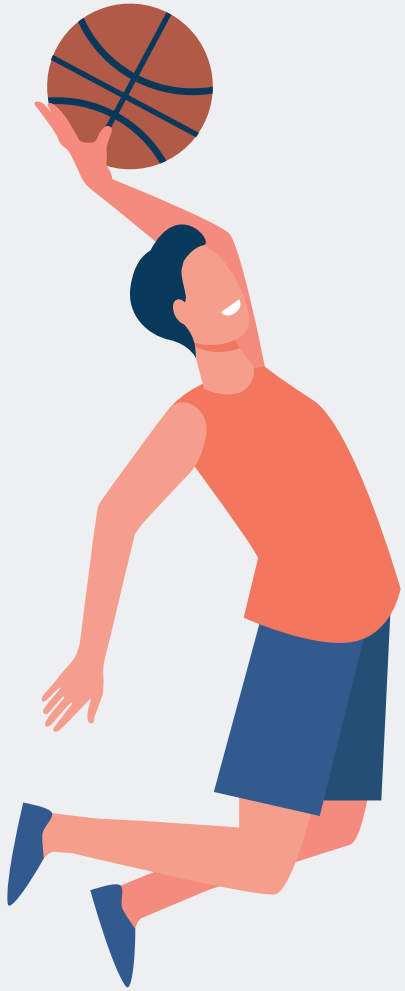

Waarom is een actieve levensstijl belangrijk?
Een actieve levensstijl van kinderen draagt in de eerste plaats bij aan hun fysieke gezondheid. Maar de positieve effecten zijn breder. Spelenderwijs sporten en bewegen draagt bijvoorbeeld bij aan een positief sociaal klimaat waarin kinderen sociale vaardigheden kunnen ontwikkelen. Ook hebben actieve kinderen en jongeren verhoogde gevoelens van plezier en tevredenheid, meer zelfvertrouwen en een verhoogd gevoel van eigenwaarde.[7, 8]

Hoe actief groeien Waterlandse jeugdigen op?
Het percentage Waterlandse jeugdigen dat dagelijks minimaal één uur beweegt, blijft achter bij de meeste regio- en referentiegemeenten. Op het gebied van lidmaatschap van een sportvereniging is er veel verschil tussen leeftijdsgroepen. In de onderbouw van de basisschool en de bovenbouw van de middelbare school hebben jeugdigen minder vaak zo'n lidmaatschap dan in veel van de andere bekeken gemeenten. In de tussenliggende periode is dat percentage gelijk aan of hoger dan het Nederlandse gemiddelde en het gemiddelde van een aantal van de vergelijkingsgemeenten.

Het aantal sportaccommodaties is Waterland per 10.000 inwoners (22,1) is ongeveer gelijk aan het Nederlandse gemiddelde. Dat geldt ook voor de beweegvriendelijkheid van de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien. De score van 63 op en een schaal van 100 is gebaseerd op de diversiteit en nabijheid van sportaccommodaties, sport- en speelplekken, parken, water geschikt voor recreatief gebruik en de gemiddelde afstand tot scholen en supermarkten.

Een relatief hoog percentage leerlingen (16%) in klas 2 van de middelbare school loopt risico op problematisch gebruik van sociale media. Het percentage jeugdigen met risico op problematisch gamegedrag (3%) is gelijk aan het landelijke gemiddelde. En het percentage kinderen tot 12 jaar dat dagelijks meer dan 2 uur naar een scherm kijkt (tv, computer, tablet, smartphone), is relatief laag (12%) in vergelijking met andere gemeenten.

DAGELIJKS BEWEGEN

27%
van de 4- tot 7-jarigen

19%
van de 8- tot 11-jarigen

14%
in klas 2 van de middelbare school

18%
in klas 4 van de middelbare school

beweegt dagelijks minimaal één uur.[9,11]

Figuur 5: *Vergelijking dagelijks beweeggedrag 4- tot 7 jarigen*[9, 13, 14, 15]

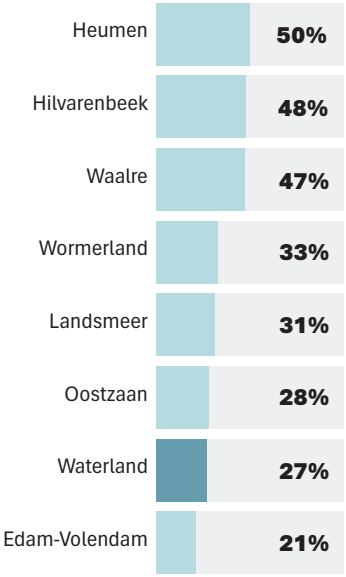

Figuur 6: *Vergelijking dagelijks beweeggedrag 8- tot 11 jarigen*[9, 13, 14, 15]

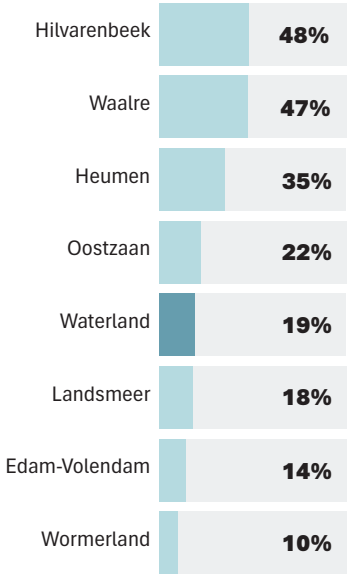

Figuur 7: *Vergelijking dagelijks beweeggedrag klas 2 middelbare school*[11, 17, 18, 19]

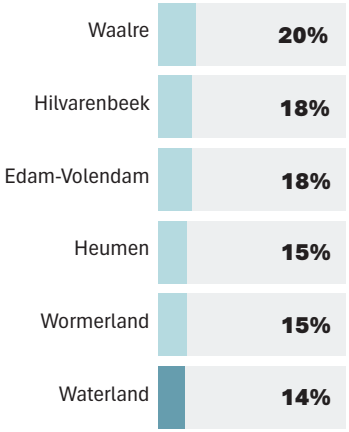

Figuur 8: *Vergelijking dagelijks beweeggedrag klas 4 middelbare school*[11, 17, 18, 19]

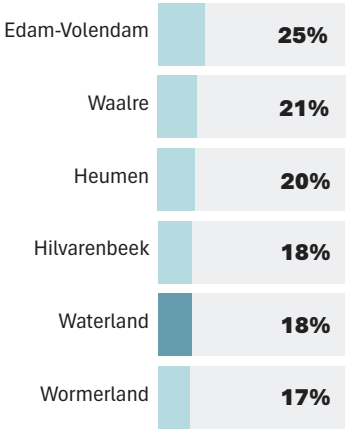

LIDMAATSCHAP VAN SPORTVERENIGING

57%
van de 4- tot 7-jarigen

87%
van de 8- tot 11-jarigen

88%
in klas 2 van de middelbare school

76%
in klas 4 van de middelbare school

is lid van een sportvereniging (basisschool) of sport wekelijks bij een club, vereniging of sportschool (middelbare school).[9, 11]

Figuur 9: *Vergelijking lidmaatschap sportvereniging 4- tot 7 jarigen*[9, 13, 14, 15]

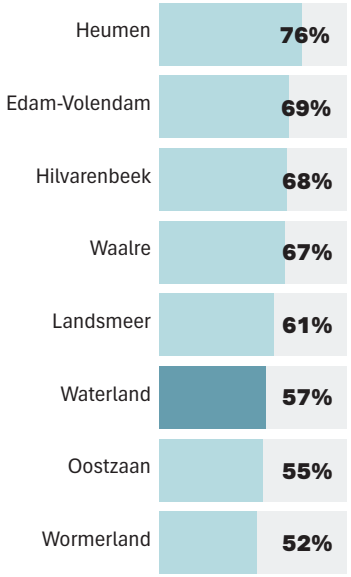

Figuur 10: *Vergelijking lidmaatschap sportvereniging 8- tot 11 jarigen*[9, 13, 14, 15]

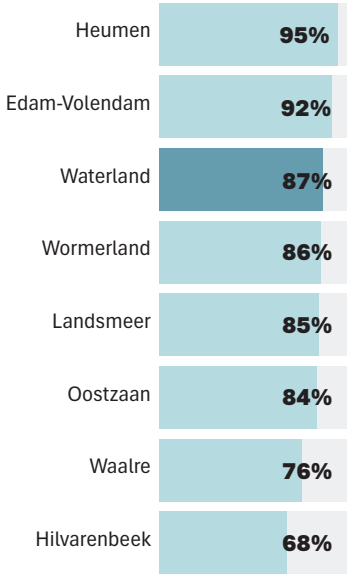

Figuur 11: *Vergelijking lidmaatschap sportvereniging klas 2 middelbare school*[11, 17, 18, 19]

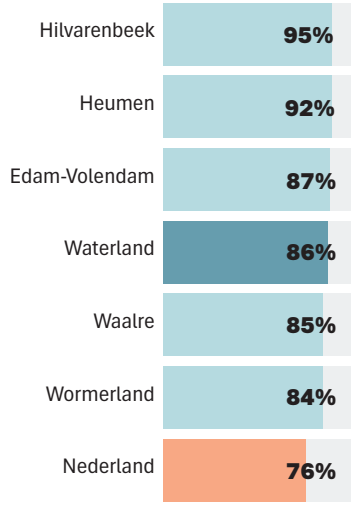

Figuur 12: *Vergelijking lidmaatschap sportvereniging klas 4 middelbare school*[11, 17, 18, 19]

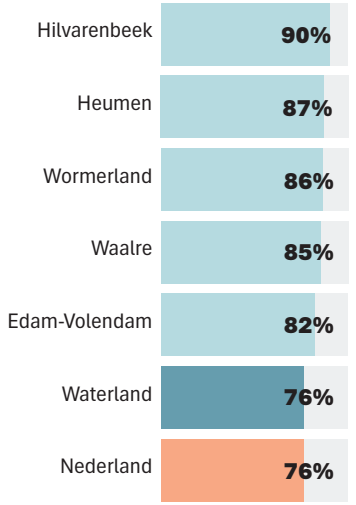

SPORTACCOMMODATIES

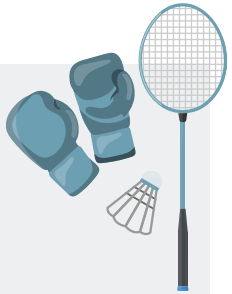

22,1

2023

sportaccommodaties zijn er in Waterland per 10.000 inwoners.[20]

BEWEEGVRIENDELIJKE OMGEVING

63

2023

is de score van Waterland voor de beweegvriendelijkheid van de omgeving op een schaal van 0 tot 100.[20]

Figuur 13: *Vergelijking sportaccommodaties*[20]

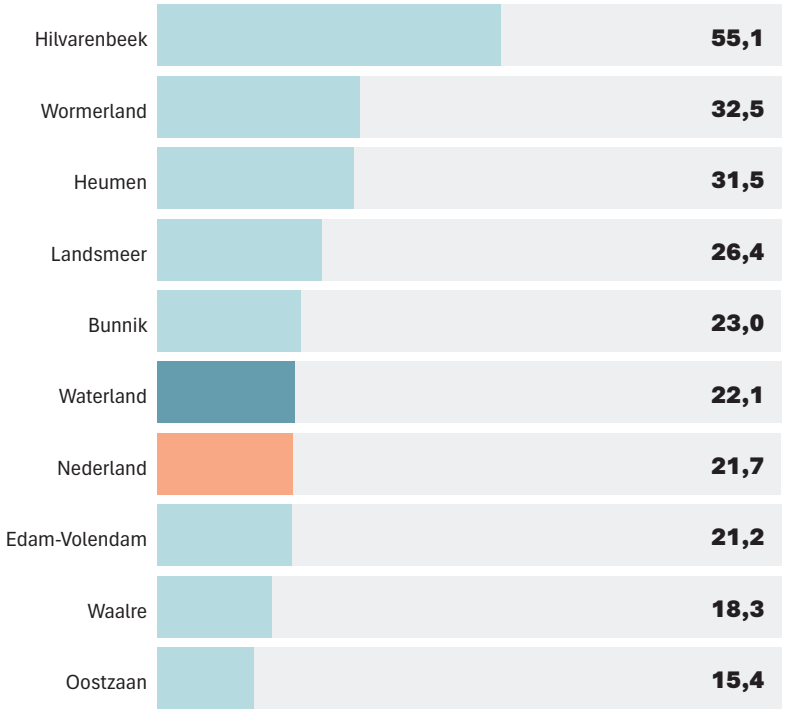

Figuur 14: *Vergelijking beweegvriendelijke omgeving*[20]

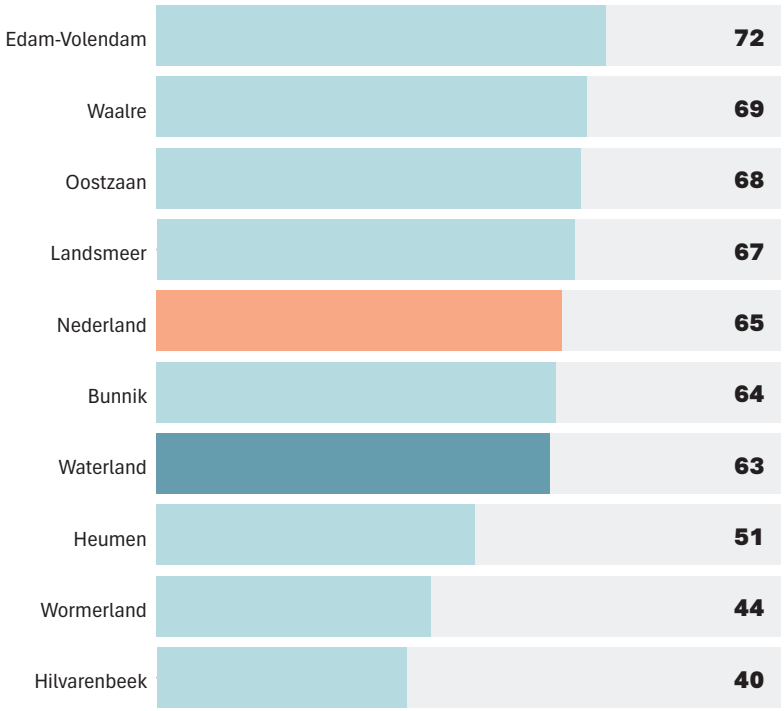

SCHERMGEBRUIK

12%

van de 0- tot 12-jarigen

kijkt dagelijks langer dan 2 uur naar een beeldscherm (tv, computer, tablet, smartphone).[9]

Figuur 15: *Vergelijking schermgebruik*[9, 14, 15]

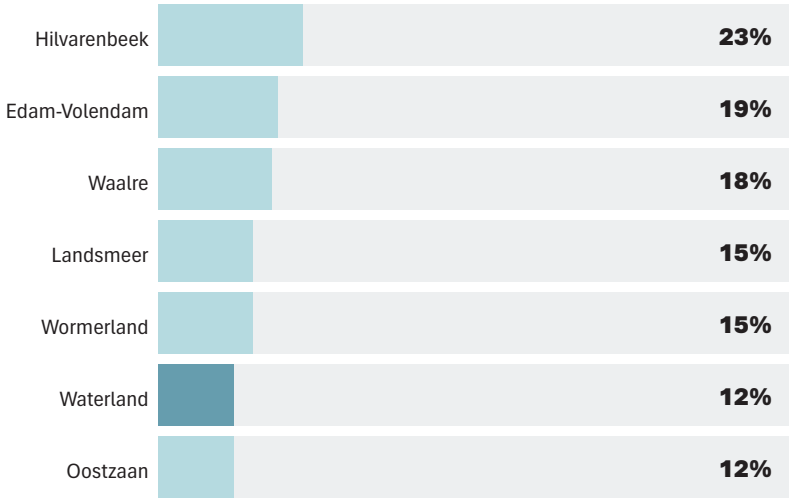

GEBRUIK SOCIALE MEDIA

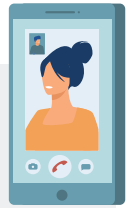

16%

in klas 2 van de middelbare school

11%

in klas 4 van de middelbare school

loopt risico op problematisch gedrag op sociale media.[11]

Figuur 16: *Vergelijking problematisch gedrag sociale media klas 2 middelbare school*[11, 16, 17, 18, 19]

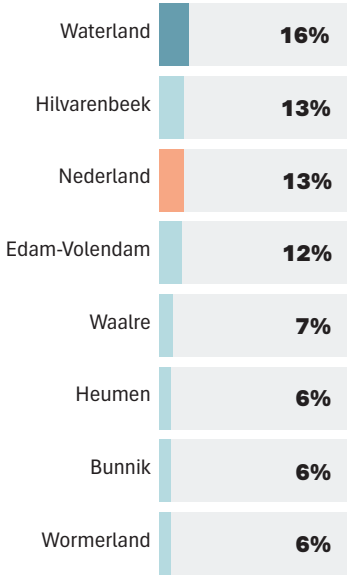

Figuur 17: *Vergelijking problematisch gedrag sociale media klas 4 middelbare school*[11, 16, 17, 18, 19]

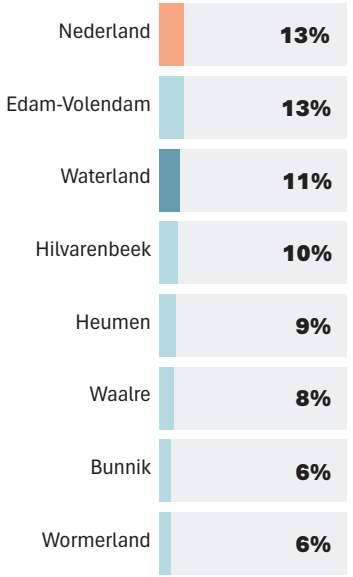

GAMEGEDRAG

3%

in klas 2 van de middelbare school

loopt risico op problematisch gamegedrag.[12]

Figuur 18: *Vergelijking problematisch gamen klas 2 middelbare school12*[12, 17, 18, 19]

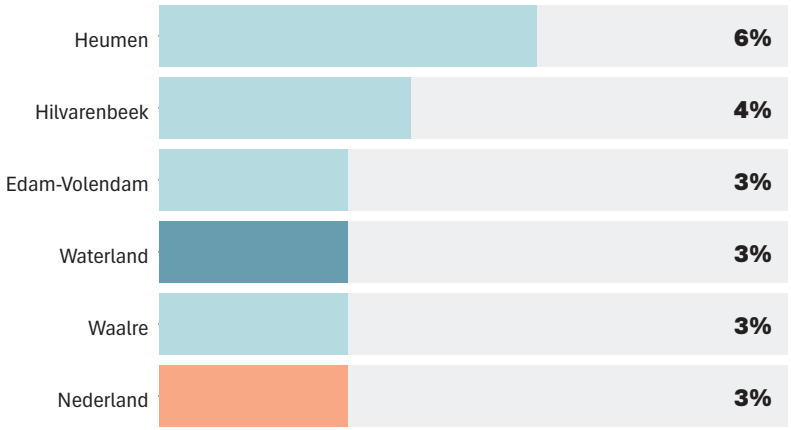

2.3. IN GEBORGENHEID OPGROEIEN

Waarom is in geborgenheid opgroeien belangrijk?
Kinderen en jongeren moeten zich geborgen voelen om zich goed te kunnen ontwikkelen. Stabiliteit, continuïteit en voorspelbaarheid in het gezin zijn hierbij belangrijke factoren. Ook de leef- en woonomgeving spelen een wezenlijke rol.[21]

Hoe geborgen groeien Waterlandse jeugdigen op?
Tienermoederschappen komen in Waterland d nauwelijks voor. Het aandeel eenoudergezinnen (21,56%) ligt onder het Nederlandse gemiddelde (23%), maar is wel hoger dan in veel van de regio- en referentiegemeenten. Het aandeel ouders dat de opvoeding van hun kinderen als (zeer) moeilijk ervaart (4%) is wel vergelijkbaar met andere gemeenten.

In Waterland groeit 4% van de jeugdigen onder de 18 jaar op in een uitkeringsgezin. De sociaal-economische positie van gezinnen in de gemeente is beter dan gemiddeld in Nederland en is vergelijkbaar met de regio- en referentiegemeenten. Er zijn wel flinke verschillen tussen en binnen de kernen.

Een relatief laag percentage jeugdigen (7%) is jonge mantelzorger. En zo'n 12 tot 15 kinderen en jongeren per jaar maken een scheiding van hun ouders mee. Van de leerlingen in klas 2 en 4 van de middelbare school heeft in totaal 24% een scheiding in het gezin meegemaakt. Dit is meer dan in de meeste andere bekeken gemeenten. De cijfers geven geen inzicht in de complexiteit van de scheidingen.

Van de inwoners die zoeken naar een sociale huurwoning is 9% jonger dan 23 jaar, ten opzichte van 12% in de hele regio Amsterdam. De gemiddelde wachttijd voor een sociale huurwoning in Waterland is 16,4 jaar. In alle woonsegmenten is de vraag naar woningen groter dan het aanbod.

De meeste jongeren in Waterland voelen zich gelukkig (78% in 2023). In 2019 was dat nog 90%. Het percentage van 78% is gelijk aan het Nederlandse gemiddelde, maar is lager dan in veel van de andere bekeken gemeenten. Iets minder dan de helft van de jongeren (48%) waardeert het vertrouwen in de eigen toekomst met een cijfer hoger dan een 7. Dit is lager dan in de rest van Nederland (53%) en in de regio- en referentiegemeenten. Wel hebben bijna alle jongeren (96%) iemand bij wie ze terecht kunnen als ze ergens mee zitten.

TIENERMOEDERSCHAPPEN

1
2021

1
2022

0
2023

keer per jaar was er sprake van een tienermoederschap in Waterland.[2]

Figuur 19: *Vergelijking tienermoederschappen*[2]

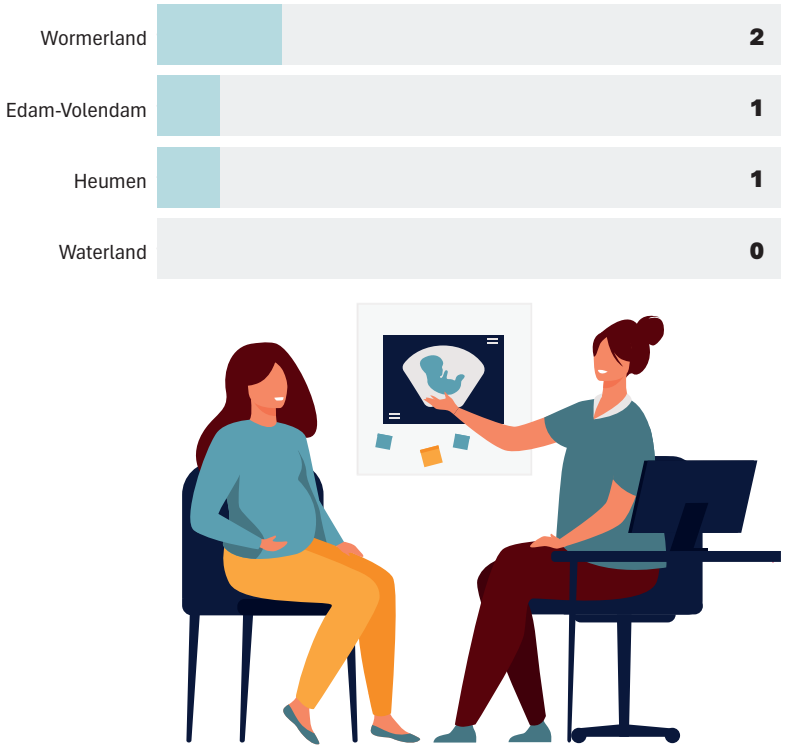

EENOUDERGEZINNEN

21,56%
van de Waterlandse jeugd

groeit op in een eenoudergezin.[2]

Figuur 20: *Vergelijking eenoudergezinnen*[2]

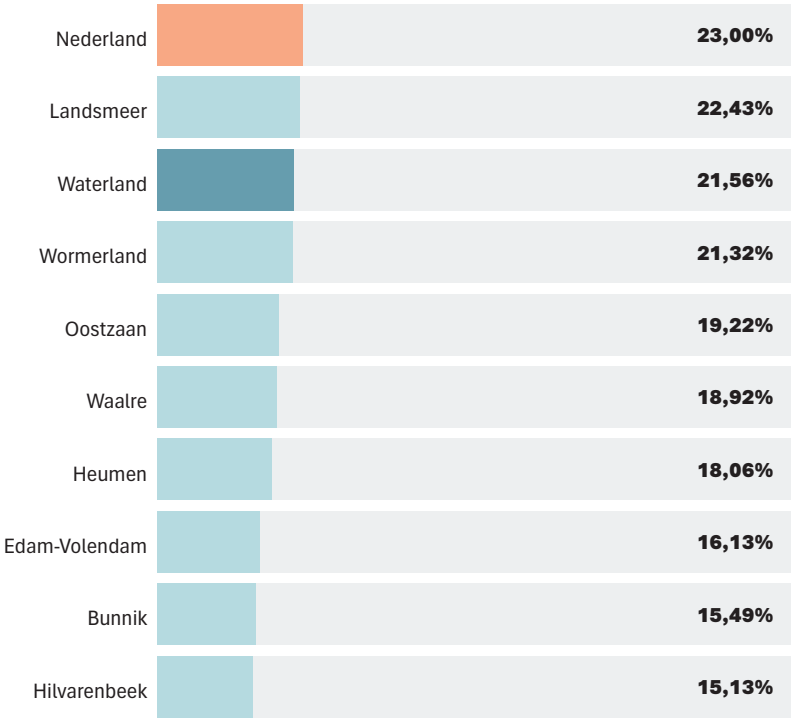

MOEITE MET OUDERSCHAP

4%

van de ouders met een kind tot 12 jaar

vindt de opvoeding (zeer) moeilijk.[9]

KINDEREN IN UITKERINGSGEZIN

4% 2021

4% 2022

4% 2023

van de 0- tot 18-jarigen groeit op in een uitkeringsgezin.[2]

Figuur 21: *Vergelijking moeite met ouderschap*[9, 14, 15]

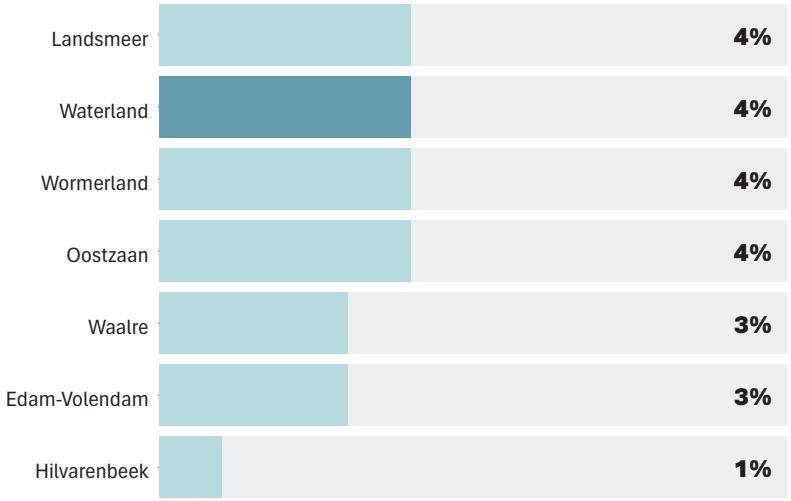

Figuur 22: *Vergelijking kinderen in een uitkeringsgezin*[2]

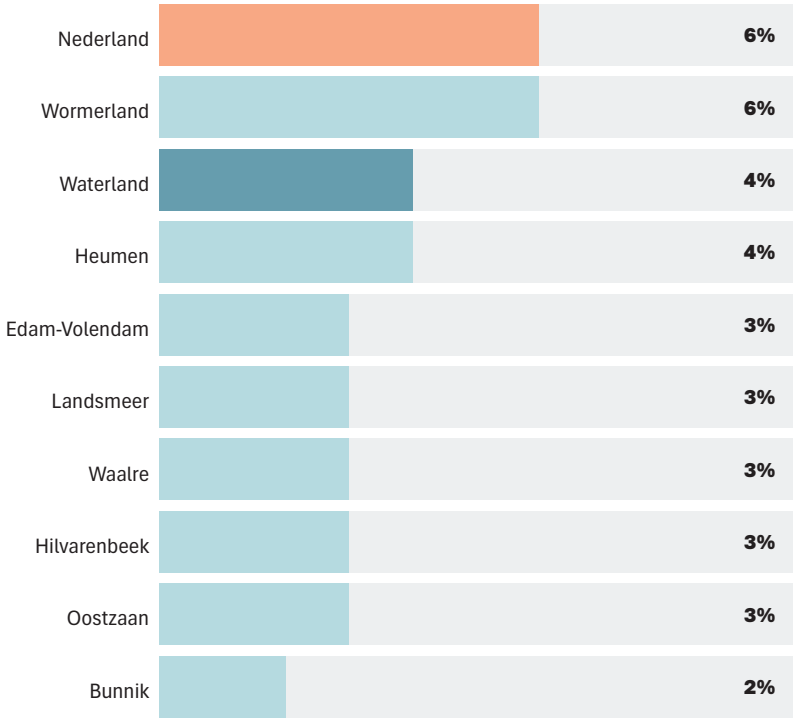

Professional aan het woord

"Ouders vinden het vaak gemakkelijker om aan de bel te trekken als er iets aan de hand is met hun kind dan als ze zelf denken: "Ik weet even niet meer wat ik moet doen als opvoeder". Krijgen ouders een verwijzing naar hulpverlening, dan blijkt het behoorlijk lastig om een keuze te maken uit de veelheid aan aanbieders. De keuze valt dan al snel op een organisatie dicht bij huis, terwijl dat niet altijd de beste hoeft te zijn."

SOCIAAL-ECONOMISCHE POSITIE

0,226% 2020
0,225% 2021
0,230% 2022

is de sociaal-economische score van Waterlandse inwoners, gebaseerd op welvaart, opleiding en arbeidsverleden. Het Nederlandse gemiddelde is 0,032.[22]

0,158% Monnickendam
0,467% Katwoude
0,191% Marken

0,269% Ilpendam
0,381% Broek in Waterland
0,394% Watergang

is de sociaal-economische score van Waterlandse inwoners in de verschillende kernen. Voor de kernen Overleek, Purmer, Uitdam en Zuiderwoude zijn geen aparte gegevens bekend.[22]

0,736% Monnickendam
0,561% Katwoude
0,694% Marken

0,685% Ilpendam
0,666% Broek in Waterland
0,619% Watergang

is de spreiding van sociaal-economische scores binnen de kernen. Hoe dichter bij de 1, hoe groter de verschillen binnen een kern zijn op het gebied van welvaart, opleiding en arbeidsverleden.[22]

Figuur 23: *Vergelijking sociaal-economische positie*[22]

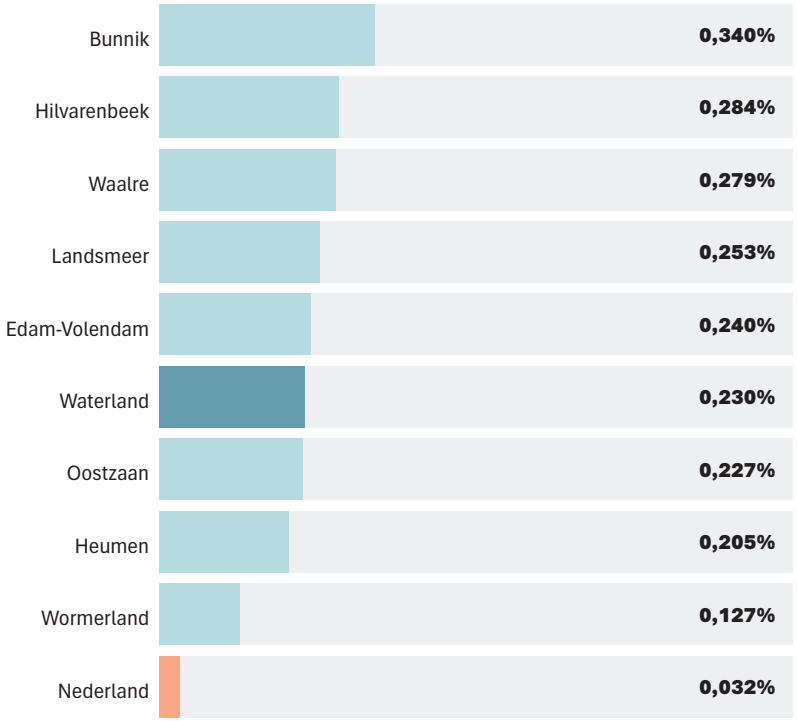

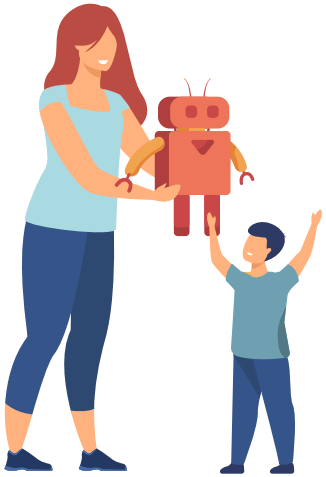

JONGE MANTELZORGER

14%
2019

7%
2021

van de van de jeugdigen in klas 2 en 4 van de middelbare school is jonge mantelzorger.[11, 12]

SCHEIDINGEN WAAR KINDEREN BIJ BETROKKEN ZIJN

12
2020

15
2021

12
2022

is het totaal aantal scheidingen waar kinderen bij betrokken zijn.[23]

Figuur 24: *Vergelijking jonge mantelzorgers*[12, 19]

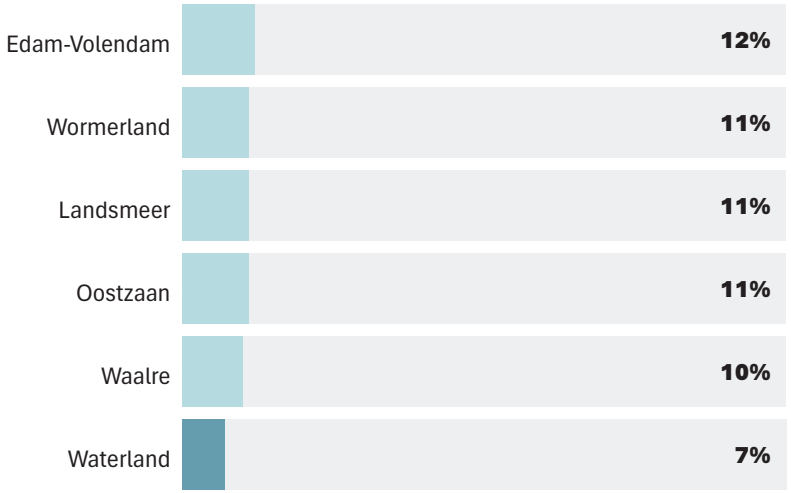

Figuur 25: *Vergelijking scheidingen waar kinderen bij betrokken zijn*[23]

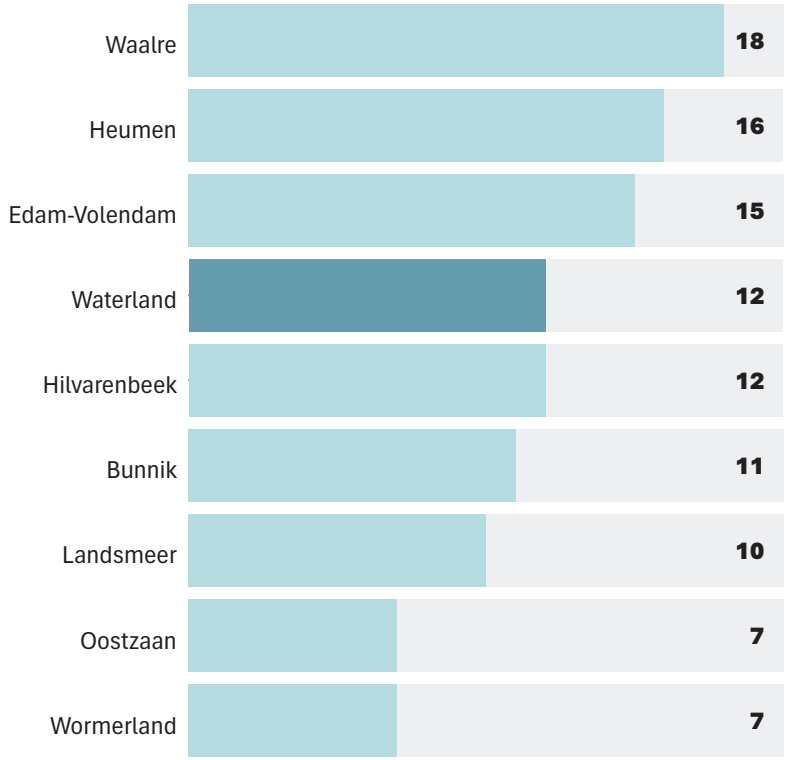

HEEFT SCHEIDING MEEGEMAAKT

24% 2021

24% 2023

van de jeugdigen in klas 2 en 4 van de middelbare school heeft een scheiding in het gezin meegemaakt.[11, 12]

Figuur 26: *Vergelijking scheiding meegemaakt*[11, 12, 15, 16, 17, 18]

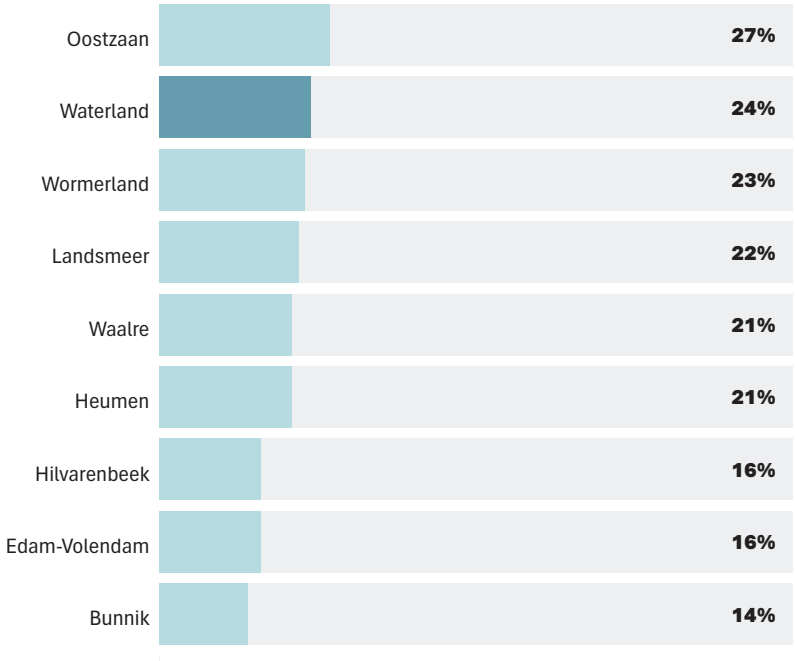

Professional aan het woord

"Het Jeugdteam Waterland trekt als regisseur op met kleine zorgaanbieders op het gebied van onder andere complexe scheidingen. We zijn betrokken bij de intake en de samenstelling van het behandelplan en houden de situatie mee in gaten. Vanuit onze regiefunctie pakken we soms ook de rol om een pittige boodschap af te geven als een gezin(slid) niet meewerkt aan de hulpverlening. Op die manier kan de behandelrelatie tussen de zorgaanbieder en het gezin goed blijven en krijgt de zorgaanbieder minder snel het verwijt dat ze partij kiezen voor één van de twee ouders. Deze manier van samenwerken brengt veel, maar kost wel veel capaciteit."

WONINGZOEKEND

9%

2022

van de Waterlandse inwoners die een huurwoning zoekt is jonger dan 23 jaar.[24]

WACHTTIJD HUURWONING

19,7

2021

16,4

2022

jaar bedraagt de gemiddelde wachttijd voor een sociale huurwoning.[24] Volgens de Woonvisie van de gemeente Waterland is de vraag naar woningen ook in alle andere woonsegmenten groter dan het aanbod.[25]

Figuur 27: *Vergelijking woningzoekenden huurwoningen*[24]

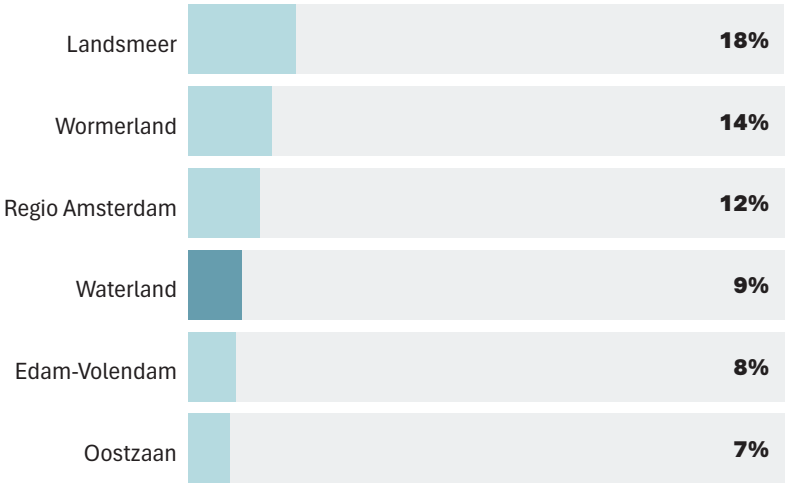

Figuur 28: *Vergelijking wachttijden huurwoningen in jaren*[24]

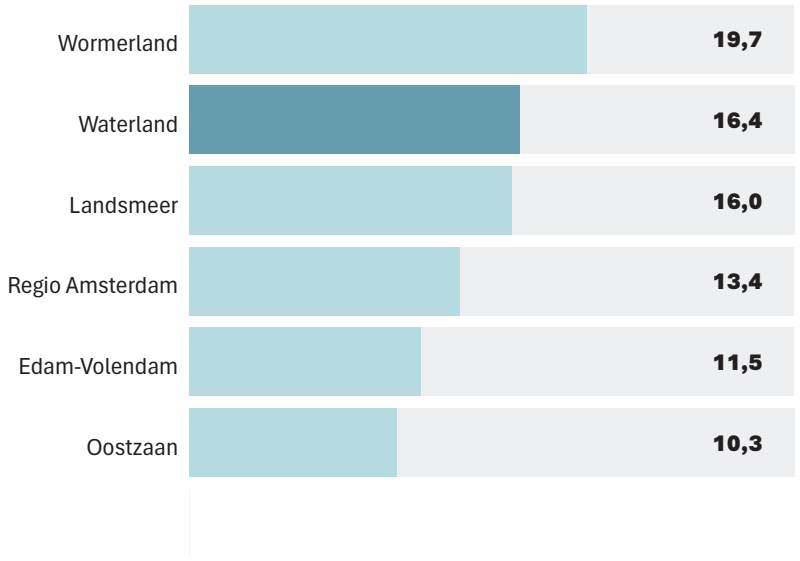

GELUKSGEVOEL

90% 2019

76% 2021

78% 2023

van de jeugdigen in klas 2 en 4 van de middelbare school voelt zich (zeer) gelukkig.[10, 11, 12]

VERTROUWEN IN DE TOEKOMST

50% 2021

48% 2023

van de leerlingen in klas 2 en 4 van de middelbare school heeft veel vertrouwen in de toekomst (cijfer >7).[11, 12]

Figuur 29: *Vergelijking geluksgevoel*[12, 16, 17, 18, 19]

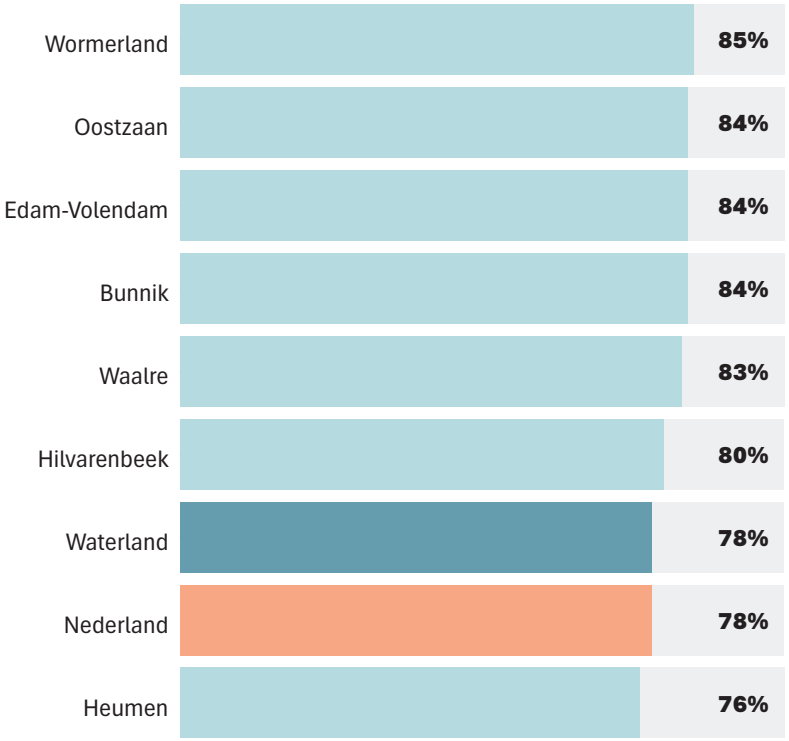

Figuur 30: *Vergelijking vertrouwen in de toekomst*[12, 16, 17, 18, 19]

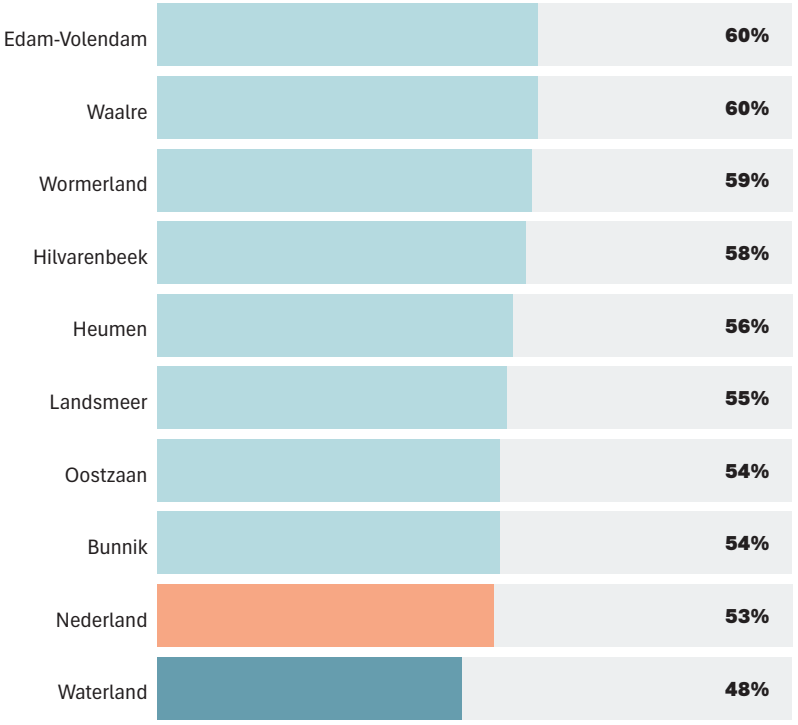

SOCIALE STEUN

96%

2023

van de jeugdigen in klas 2 en 4 van de middelbare school kan bij iemand terecht bij een probleem of als diegene ergens mee zit.[12]

Figuur 31: *Vergelijking sociale steun*[12, 18, 19]

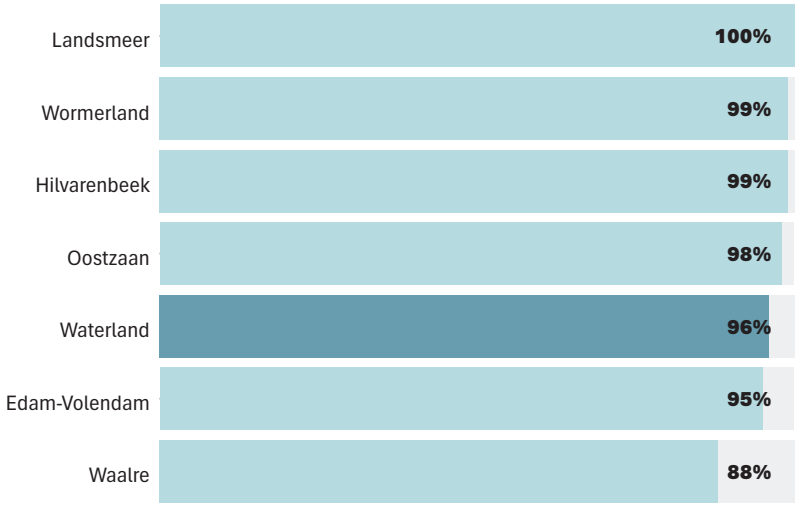

2.4. WEERBAAR OPGROEIEN

Waarom is in weerbaar opgroeien belangrijk?
Weerbare kinderen en jongeren vinden beter hun weg in de maatschappij en in het volwassen leven. Weerbaarheid heeft grote voordelen voor zowel de jeugdigen, die hun leven beter op de rit krijgen, als voor de maatschappij. Weerbare kinderen en jongeren ondervinden minder nadelige gevolgen van de tegenslagen die ze tegenkomen, zoals lichamelijke en psychische problemen, angsten, een negatief zelfbeeld of onaangepast gedrag.

Hoe weerbaar groeien Waterlandse jeugdigen op?
Het percentage ouders dat hun kind voldoende weerbaar vindt, is in Waterland lager dan in de meeste regio- en referentiegemeenten. Het merendeel van de middelbare scholieren (86%) vindt zichzelf voldoende weerbaar. Dit percentage is lager dan elders in Nederland.

Het percentage jongeren dat zich (zeer) vaak gestrest voelt door een of meer factoren is gestegen van 37% naar 59%. Dit is ruim meer dan het Nederlandse gemiddelde (50%) en de percentages in de vergelijkingsgemeenten. De meest genoemde stressfactoren zijn: school (46%), alles wat ze moeten doen (41%) en wat anderen van ze vinden (23%).

12% van de jongeren in klas 2 en 4 van de middelbare school voelde zich de afgelopen vier weken vaak tot altijd eenzaam. 34% van de jongeren in de genoemde schoolklassen heeft psychische klachten. Ook deze cijfers zijn hoger dan gemiddeld in Nederland en in de regio- en referentiegemeenten. De Waterlandse jongeren ervaren wel minder pestgedrag op de middelbare school dan elders in Nederland.

23% van de jongeren in klas 2 en 4 van de middelbare school heeft er de laatste 12 maanden een enkele keer tot heel vaak serieus over gedacht een eind te maken aan hun leven (ten opzichte van 13% in 2019). Alleen in Landsmeer is dit percentage hoger (29%).

Kijken we naar de onderwijskansen van jeugdigen, dan zien we dat het overgrote merendeel van de peuters (91%) gebruikmaakt van de kinderopvang. Minder kleuters dan gemiddeld in Nederland (6% tegenover 14%) loopt risico op onderwijsachterstanden. En de deelname aan speciaal (voortgezet) onderwijs is in Waterland relatief laag. Dit betekent dat veruit de meeste jeugdigen gebruikmaken van het reguliere onderwijs.

Het schoolverzuim en het aandeel voortijdige schoolverlaters in Waterland is relatief hoog. Tegelijkertijd is het aandeel jongeren zonder onderwijs en werk (4,69%) en het aandeel jongeren met een uitkering (1,8%) ruim lager dan het Nederlandse gemiddelde. Het aandeel mbo'ers, hbo'ers en universitaire studenten onder de Waterlandse jongeren tot 25 jaar is vergelijkbaar met de regio- en referentiegemeenten.

Het percentage jongeren dat gebruikmaakt van jeugdhulp zonder verblijf steeg in de coronaperiode naar ruim 19%. Daarna is het weer afgenomen naar 14,6%. Dat is lager dan het Nederlandse gemiddelde, maar hoger dan in de meeste regiogemeenten. Het aandeel jeugdigen in de jeugdhulp met verblijf is de afgelopen jaren toegenomen van 0,9% naar 2,1%. Wel komen minder kinderen en jongeren dan voorheen in aanraking met de Jeugdbescherming.

WEERBAARHEID

71%
van de ouders van
4- tot 7-jarigen

67%
van de ouders van
8- tot 11-jarigen

vindt hun kind voldoende weerbaar.[9]

Figuur 32: *Vergelijking weerbaarheid 4- tot 7 jarigen*
9, 13, 14, 15

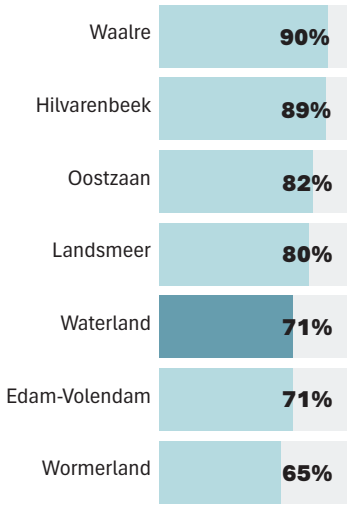

Figuur 33: *Vergelijking weerbaarheid 8- tot 11 jarigen*
9, 13, 14, 15

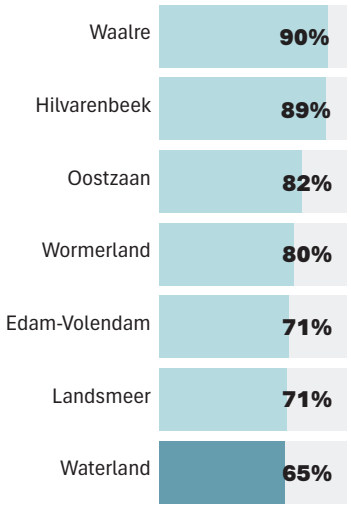

WEERBAARHEID

86%
van de jongeren in klas 2 en 4
van de middelbare school

vindt zichzelf voldoende weerbaar.[12]

Figuur 34: *Vergelijking weerbaarheid klas 2 en 4 middelbare school*[12, 16, 17, 18, 19]

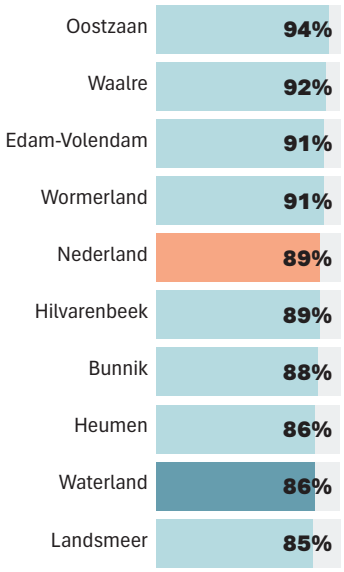

STRESSGEVOEL

37% 2019

48% 2021

59% 2023

van de jongeren in klas 2 en 4 van de middelbare school voelt zich (zeer) vaak gestrest door een of meer factoren.[10, 11, 12] De meest genoemde factoren zijn: school of huiswerk (46%), alles wat ze moeten doen (41%) en wat anderen van ze vinden (23%). Meisjes, vierdeklassers en havo/vwo-leerlingen ervaren het vaakst stress.[12]

Figuur 35: *Vergelijking gevoelens van stress*[12, 16, 17, 18, 19]

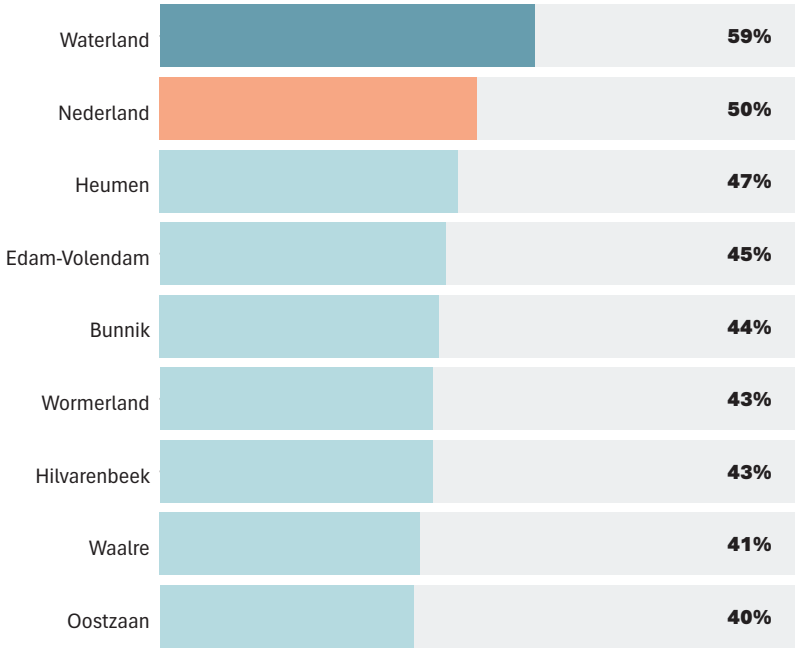

EENZAAMHEID

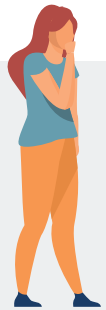

10% 2021

12% 2023

van de jongeren in klas 2 en 4 van de middelbare school voelde zich de afgelopen vier weken vaak tot altijd eenzaam. Gevoelens van eenzaamheid kunnen onder andere voortkomen uit een negatief zelfbeeld, zich onbegrepen voelen, weinig sociale vaardigheden of een moeizame thuissituatie.[11, 12]

Figuur 36: *Vergelijking eenzaamheid*[12, 16, 17, 18, 19]

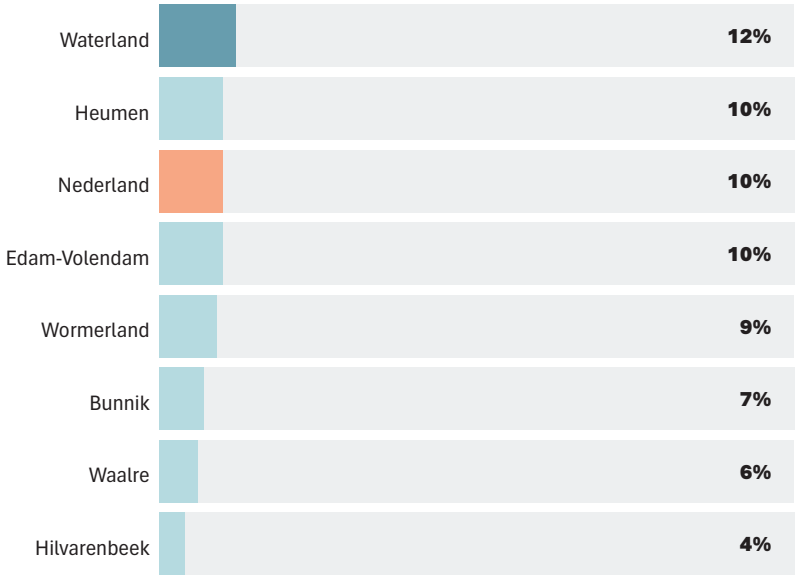

PESTEN

4% 2019

4% 2021

6% 2023

van de jeugdigen in klas 2 en 4 van de middelbare school is regelmatig gepest op school.[10, 11, 12]

PSYCHISCHE KLACHTEN

30% 2021

34% 2023

van de jongeren in klas 2 en 4 van de middelbare school heeft psychische klachten. Jongens hebben over het algemeen een gunstigere score dan meisjes.[11, 12]

Figuur 37: *Vergelijking gepest zijn op school*[12, 16, 17, 18, 19]

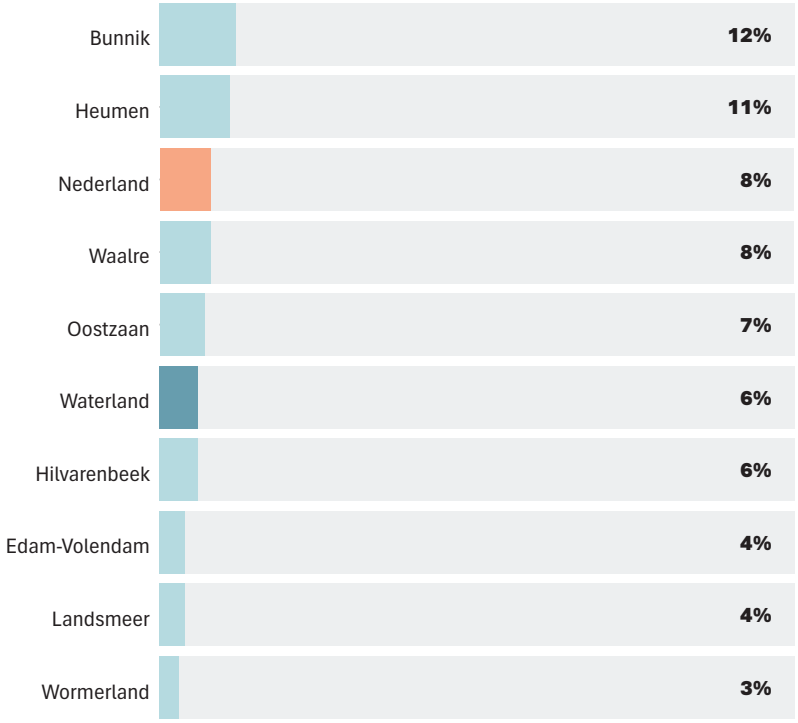

Figuur 38: *Vergelijking psychische klachten*[12, 16, 17, 18, 19]

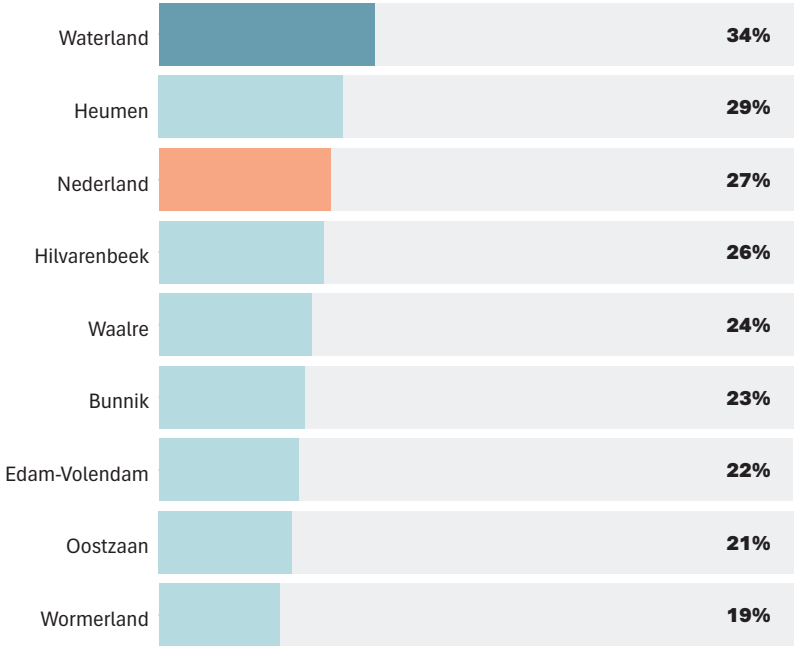

SUÏCIDALE GEDACHTEN

13%
2019

23%
2021

van de jongeren in klas 2 en 4 van de middelbare school heeft er de laatste 12 maanden een enkele keer tot heel vaak serieus over gedacht een eind te maken aan hun leven.[10, 11]

Figuur 39: *Vergelijking suïcidale gedachten*[11, 16, 17, 18, 19]

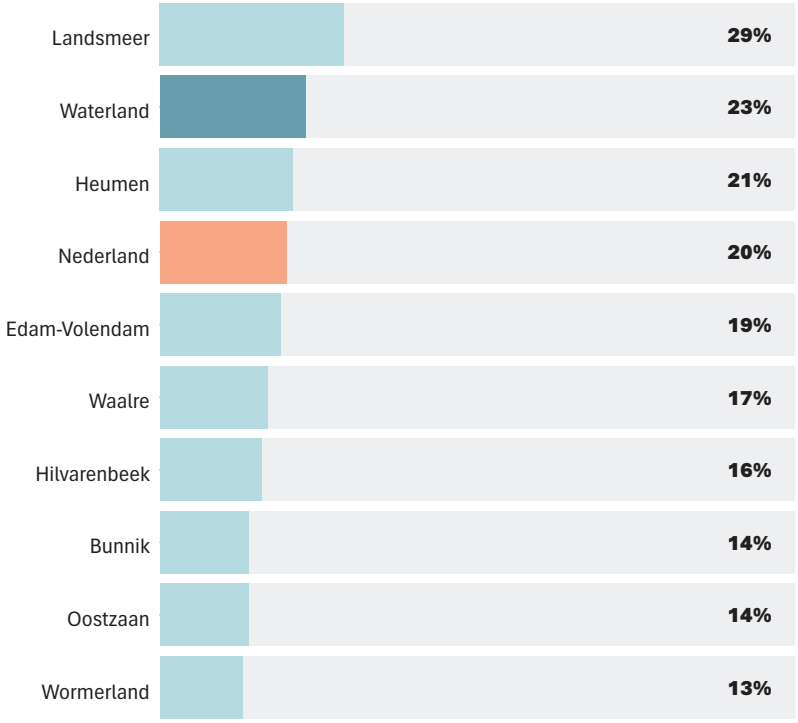

GEBRUIK KINDEROPVANG

91%
2020

van de 0- tot 4-jarigen gaat 2, 3 of 4 dagen per week naar de kinderopvang.[9]

Figuur 40: *Vergelijking gebruik kinderopvang*[9]

RISICO OP ONDERWIJSACHTERSTANDEN

9%
2019

6%
2020

van de peuters loopt risico op onderwijsachterstanden.[2]

Figuur 41: *Vergelijking risico op onderwijsachterstanden peuters*[2]

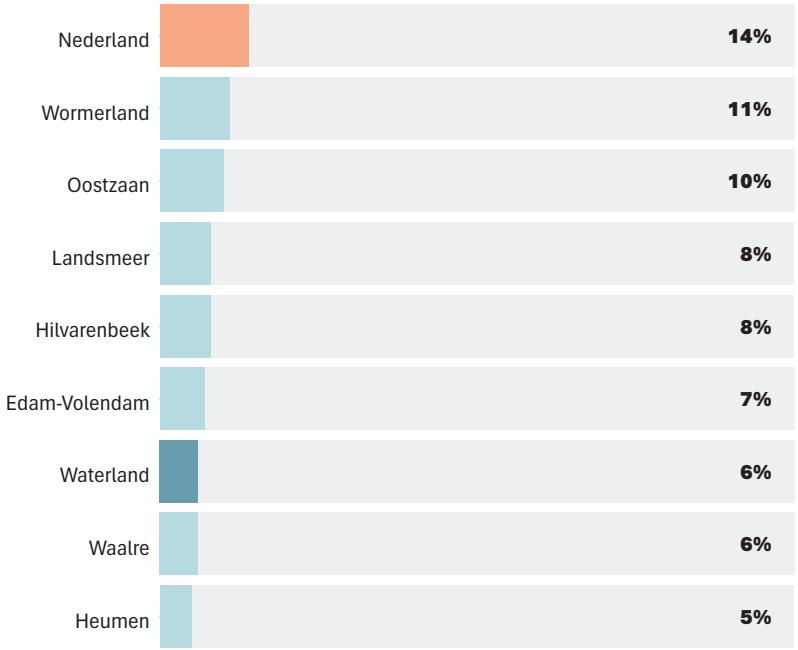

Professional aan het woord
"We zien leerlingen die instromen in de kleuterklas die eerder niet naar de kinderopvang en/of peuterspeelzaal zijn geweest. Er zijn ook kinderen die wel naar de kinderopvang zijn geweest, maar voor wie de kinderopvang geen overdracht doet aan de basisschool. In beide gevallen zijn er veel inspanningen nodig van de leerkrachten om kinderen een 'zachte landing' te geven in de kleuterklas. We zouden graag zien dat er meer voorlichting komt aan ouders over het belang van goed voorbereid naar de basis-school gaan. En vanuit professionals - bijvoorbeeld bij de jeugdgezond-heidszorg - zou er meer uitwisseling met het onderwijs mogen komen over kinderen met (mogelijke) achterstanden die de basisschoolleeftijd gaan bereiken. Een vraagstuk is hoe je kinderen en gezinnen op tijd in beeld krijgt als zij niet bij de kinderopvang én niet op het consultatiebureau komen."

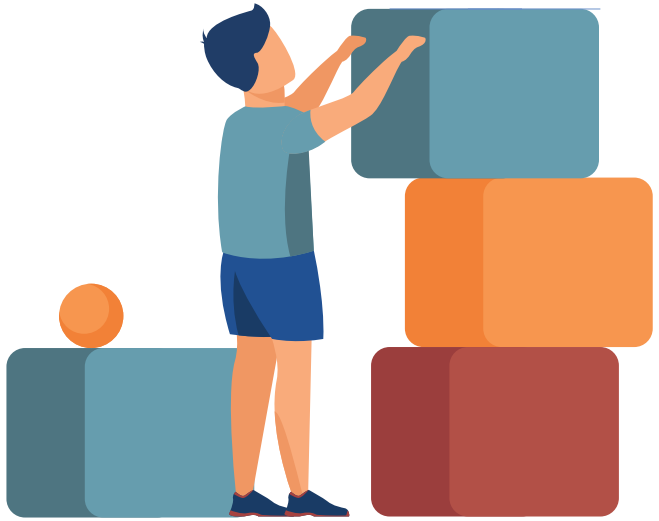

REGULIER EN SPECIAAL BASISONDERWIJS

3,4%
2023

van de leerlingen gaat naar een speciale (basis)school.[26]
Van alle Waterlandse basisscholen staat er in december 2024 één te boek als zeer zwak.[36]

Figuur 42: *Vergelijking deelname speciaal basisonderwijs*[26]

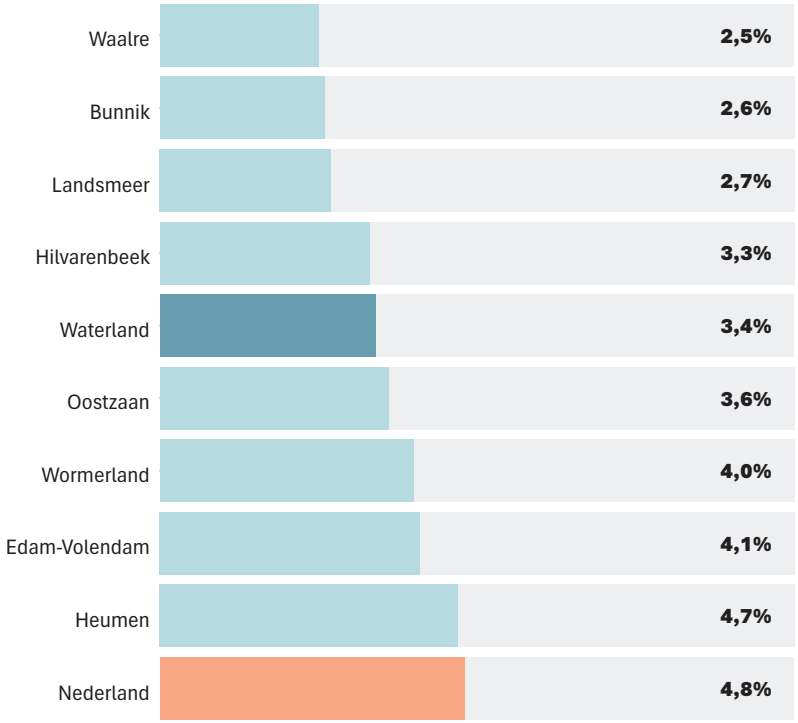

REGULIER EN SPECIAAL VOORTGEZET ONDERWIJS

1,8%
2023

van de leerlingen in het voortgezet onderwijs gaat naar een speciale middelbare school.[26]

Figuur 43: *Vergelijking deelname speciaal voortgezet onderwijs*[26]

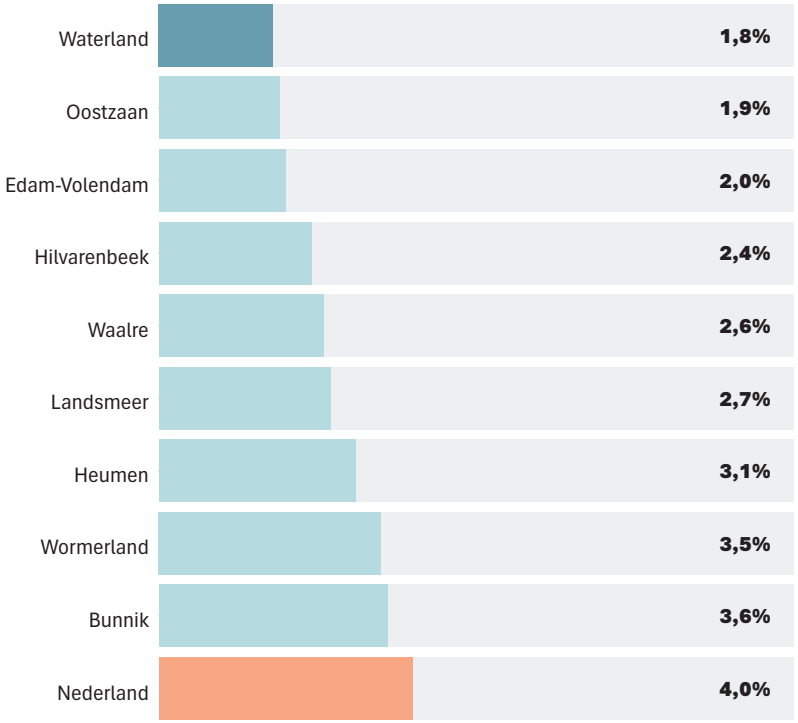

RELATIEF SCHOOLVERZUIM

23 2021

43 2022

37 2023

per 1.000 leer- of kwalificatieplichtige leerlingen heeft meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuimd van school gedurende 4 opeenvolgende lesweken.[26]

VOORTIJDIG SCHOOLVERLATERS

1,1% 2020

1,8% 2021

1,9% 2022

2,5% 2023

van de jongeren is voortijdig schoolverlater zonder startkwalificatie.[26]

Figuur 44: *Vergelijking relatief verzuim*[26]

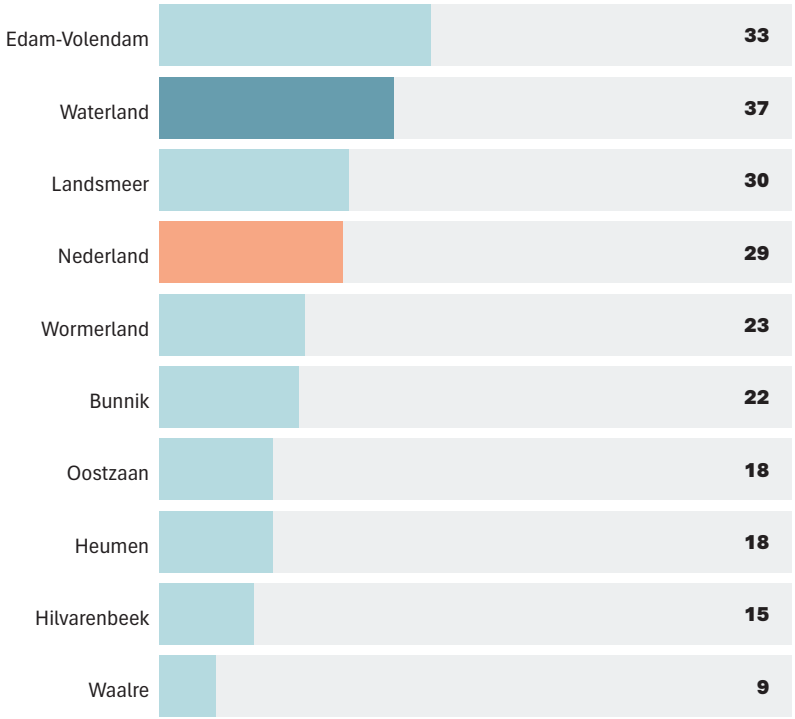

Figuur 45: *Vergelijking voortijdig schoolverlaten*[26]

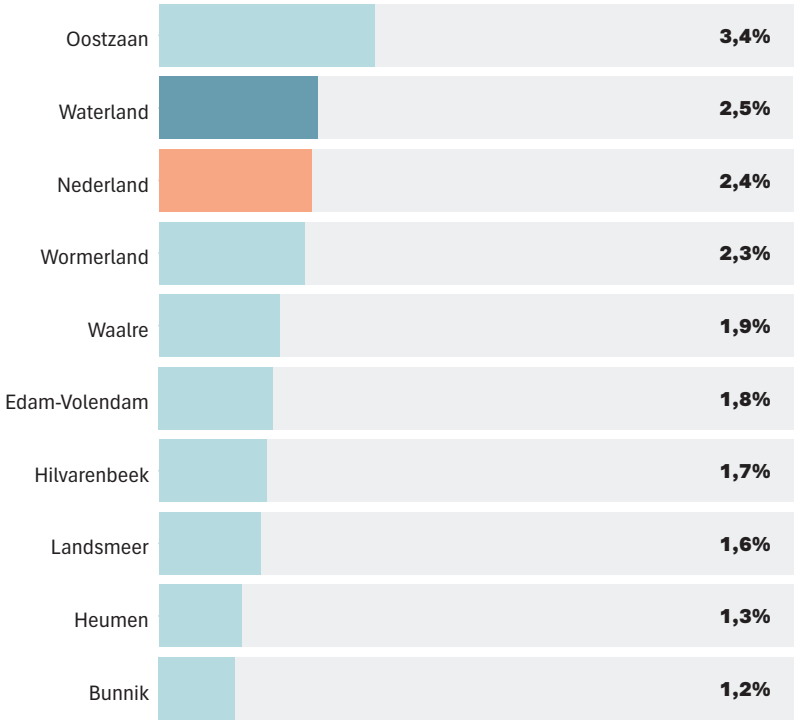

JONGEREN ZONDER ONDERWIJS EN WERK

4,75% 2019

4,69% 2020

van de 15- tot 27-jarigen volgt geen onderwijs en heeft ook geen werk.[2]

JONGEREN MET EEN UITKERING

1,7% 2021

1,6% 2022

1,8% 2023

van de 15- tot 27-jarigen heeft een uitkering.[2]

Figuur 46: *Vergelijking jongeren zonder onderwijs en werk*[2]

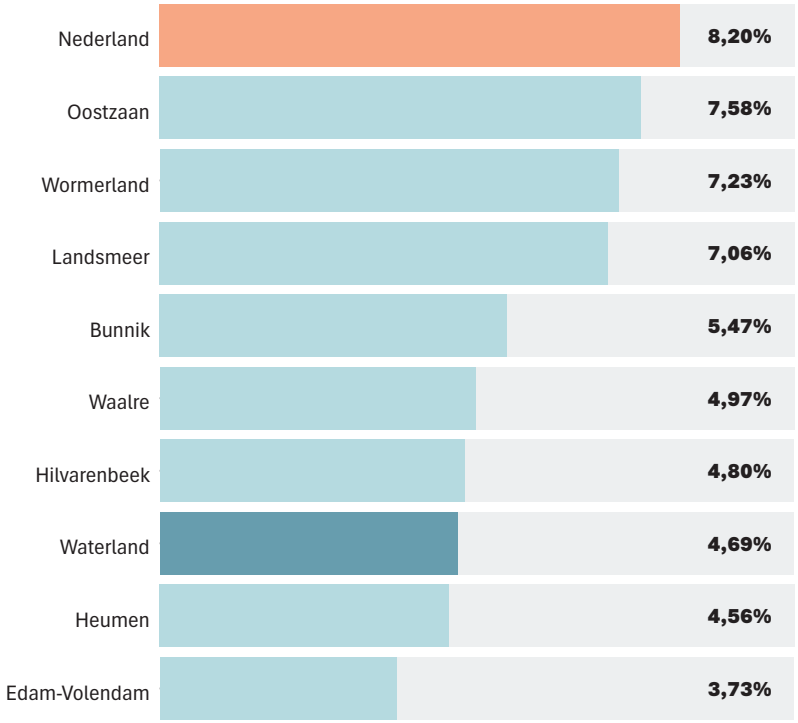

Figuur 47: *Vergelijking jongeren met een uitkering*[2]

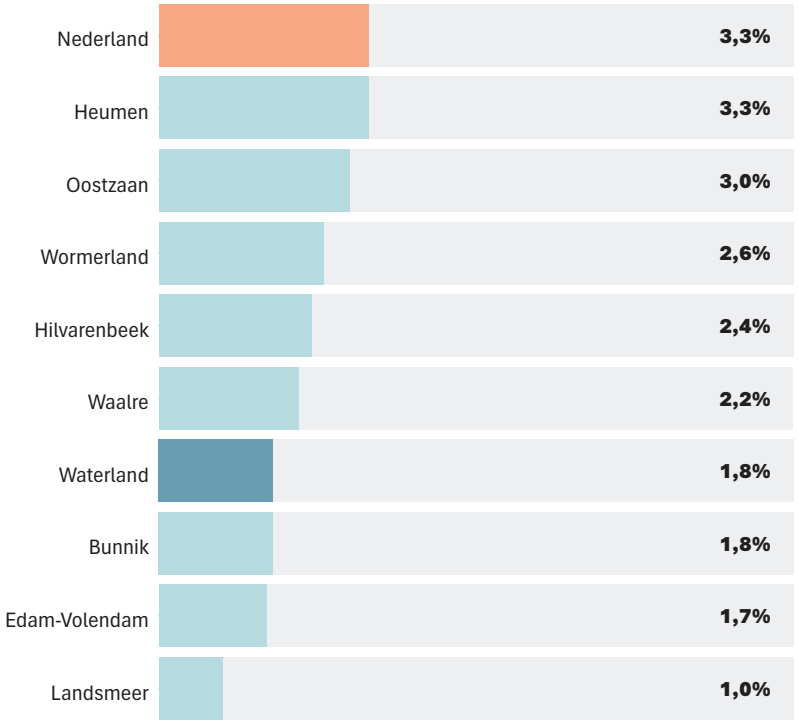

NIVEAU VERVOLGONDERWIJS

730 Waterlandse jongeren tot 25 jaar maken gebruik van vervolgonderwijs. **41,1%** van deze jongeren zit op het mbo, **37,0%** op het hbo en **21,9%** volgt wetenschappelijk onderwijs.[26]

Figuur 48: *Vergelijking deelname vervolgonderwijs*[26]

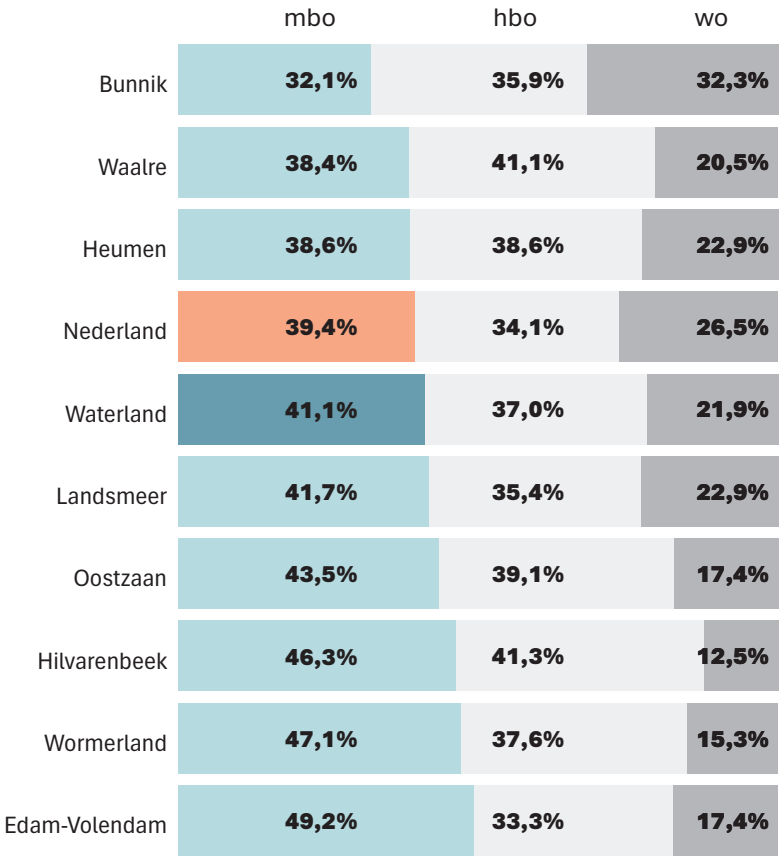

JEUGDHULP

11,5%
2021

19,8%
2022

17,1%
2023

14,6%
2024

van de kinderen en jongeren tot 18 jaar maakt gebruik van jeugdhulp zonder verblijf.[2]

0,9%
2021

1,4%
2022

1,6%
2023

2,1%
2024

van de kinderen en jongeren tot 18 jaar maakt gebruik van jeugdhulp met verblijf.[2]

Figuur 49: *Vergelijking jeugdhulp zonder verblijf*[2]

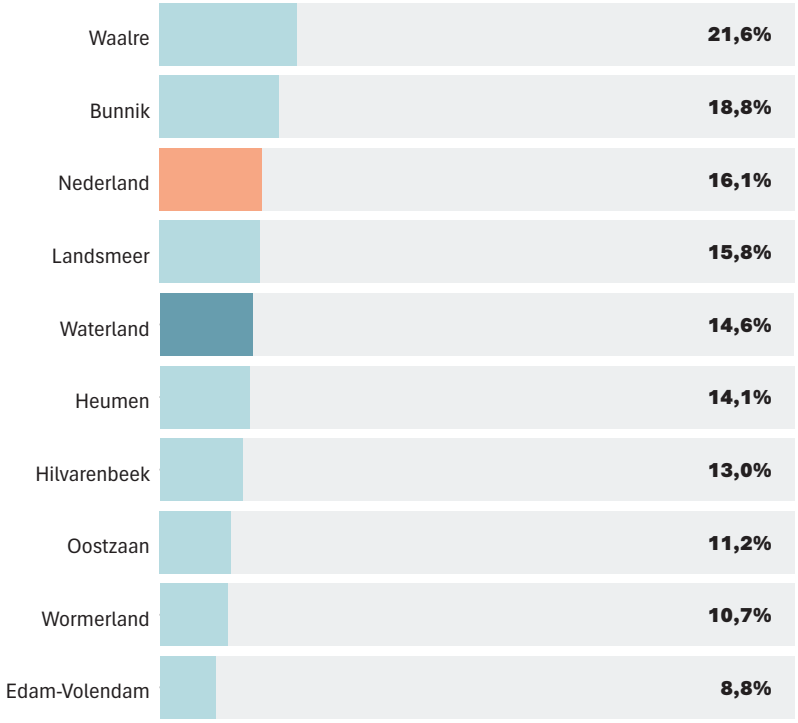

Figuur 50: *Vergelijking jeugdhulp met verblijf*[2]

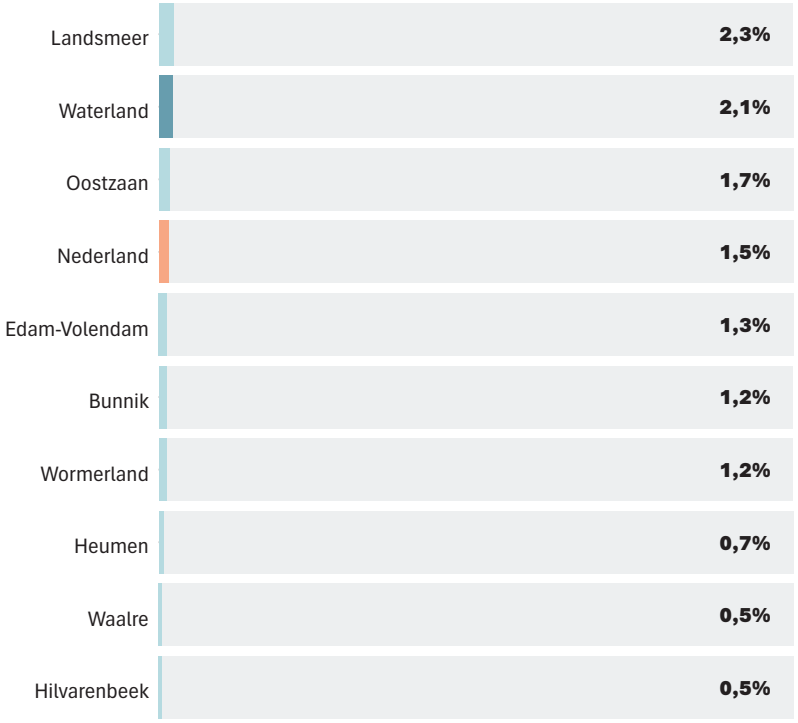

JEUGDBESCHERMING

0,6%	0,5%	0,4%	0,4%
2021	2022	2023	2024

van de kinderen en jongeren tot 18 jaar maakt gebruik van jeugdbescherming.[2]

Figuur 51: *Vergelijking jeugdbescherming*[2]

Professional aan het woord
"De gemeente Waterland neemt deel aan een regionale proeftuin toekomstscenario jeugd. Hiervoor heeft Waterland als kleine gemeente de nek uitgestoken om een voortrekkersrol te pakken. Het aantal Waterlandse gezinnen dat in beeld is bij de jeugdbescherming is mede hierdoor gedaald van 9 zo'n anderhalf jaar geleden naar 3 gezinnen met in totaal 5 kinderen nu. Er zijn de afgelopen periode geen kinderen uit huis geplaatst in Waterland."

Op dit moment vindt er landelijke besluitvorming plaats over het vervolg op de proeftuin toekomstscenario jeugd. Een andere professional ziet dat bepaalde elementen uit de proeftuinwerkwijze al zijn geïntegreerd in het reguliere werk. Daarbij gaat het om elkaar actief benaderen en betrekken om maatwerk te kunnen bieden bij onveiligheid in gezinnen. Beperkte capaciteit is hierbij wel een ervaren knelpunt."

2.5. VEILIG OPGROEIEN

Waarom is veilig opgroeien belangrijk?
Veilig opgroeien gaat in de eerste plaats om het hebben van een fijne thuissituatie. Een leven met liefde en aandacht - zonder geweld - is belangrijk voor alle kinderen en jongeren om zich te ontwikkelen. Het gaat ook om wonen in een veilige buurt en om het voorkomen van antisociaal gedrag.

Verschillende factoren zijn van invloed op een antisociale ontwikkeling in de kindertijd. Deze kunnen te maken hebben met het kind zelf, maar ook met de opgroeisituatie (huiselijk geweld), de school (spijbelen) en de buurt (lage sociaal-economische status).[27]

Hoe veilig groeien Waterlandse jeugdigen op?
Jaarlijks komen er 20 tot 35 meldingen en 40 tot 55 adviesaanvragen over kindermishandeling over Waterlandse inwoners binnen bij Veilig Thuis. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met die in de regio- en referentie-gemeenten.

Maar 3% van de ouders ervaart hangjongeren en vreemde types in de buurt als belemmering voor hun kinderen om buiten te spelen. In andere gemeenten is dit percentage tussen de 5% en 18%. In 2023 zijn er 56 meldingen van jeugdoverlast gedaan bij de politie. In de regio- en referentiegemeenten varieert dit aantal van 19 tot 116 meldingen.

Van de 12- tot 17-jarigen in Waterland heeft 0,9% een HALT-verwijzing. Dit is gelijk aan het Nederlandse gemiddelde en is hoger dan in de meeste vergelijkingsgemeenten. Het aantal jeugdige verdachten van een misdrijf (40 in 2023) is ook iets hoger dan in de andere bekeken gemeenten.

KINDERMISHANDELING

30
2021

20
2022

35
2023

meldingen bij Veilig Thuis gaan over kindermishandeling.[28]

45
2021

40
2022

55
2023

gestarte adviesaanvragen bij Veilig Thuis gaan over kindermishandeling.[28]

Figuur 52: *Vergelijking meldingen kindermishandeling*[28]

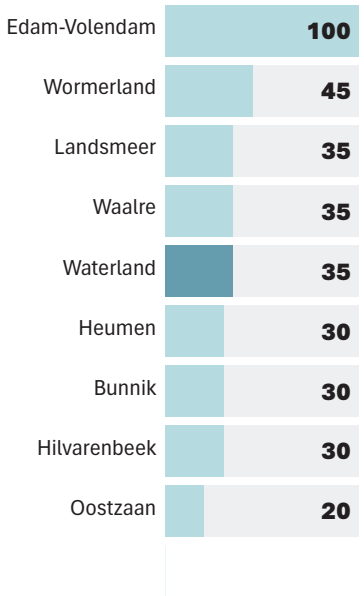

Figuur 53: *Vergelijking adviesaanvragen kindermishandeling*[28]

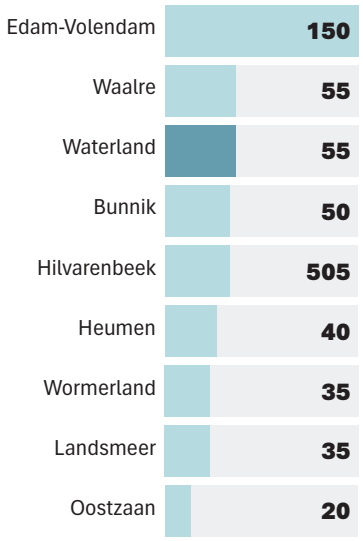

Professional aan het woord
"Er is veel aandacht nodig voor de signaleringsfunctie van lokale professionals op basis van de Meldcode huiselijk geweld. Er zijn trainingen en bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen. Het is belangrijk om alert te zijn op voldoende deelname vanuit Waterland. De trainingen worden tot nu toe landelijk bekostigd vanuit het programma Geweld hoort nergens thuis. Het is ontzettend belangrijk dat deze ook in de toekomst doorgaan. Professionals die getraind zijn, blijken namelijk beter uit de voeten te kunnen met de meldcode dan anderen. Wel is er over de hele linie sprake van een grote handelingsverlegenheid om op tijd en open met ouders over bepaalde zorgen te praten."

HANGJONGEREN

3%
2020

van de ouders ervaart hangjongeren of vreemde types in de buurt als belemmering voor hun kinderen om buiten te spelen.[9]

Figuur 54: *Vergelijking ervaren aanwezigheid hangjongeren en vreemde types*[9, 14]

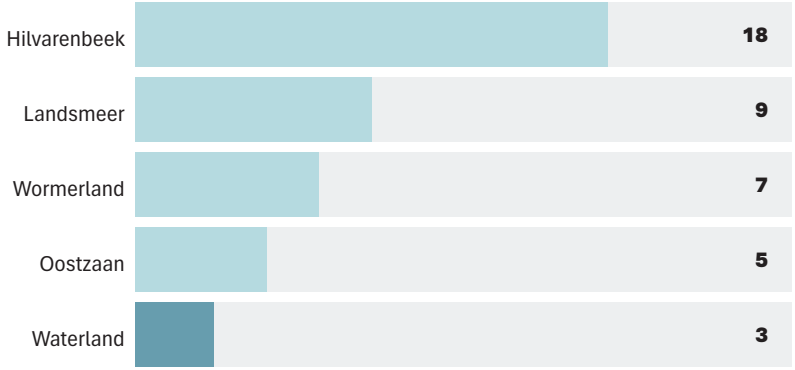

Professional aan het woord
"We hebben een stroomschema opgesteld over het omgaan met meldingen over ongepast gedrag bij jongeren. Het scheidt de taken van het jongerenwerk en die van de handhavers. Als jongerenwerkers spreken we jongeren wel aan op houding, gedrag, risico's en consequenties. Maar we delen geen waarschuwingen uit en willen niet 'de punt van de pijl' zijn bij het benaderen en corrigeren van de jongeren. Zorgvuldig en consequent gebruik van het stroomschema zorgt dat rollen goed gescheiden blijven, dat klachten zorgvuldig worden behandeld en dat de overlastsituaties het vervolgcontact met de jongeren niet in de weg gaan zitten."

MELDINGEN JEUGDOVERLAST

70
2021

37
2022

56
2023

meldingen van jeugdoverlast zijn er gedaan.[29]

Figuur 55: *Vergelijking meldingen jeugdoverlast*[29]

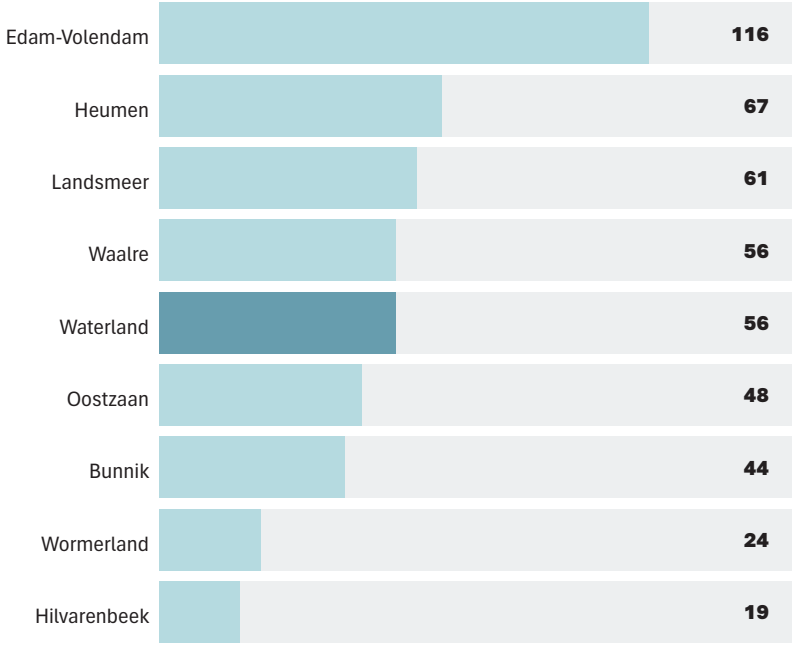

HALT-VERWIJZING

0,7% 2021

0,7% 2022

0,9% 2023

van de 12- t/m 17-jarigen heeft een HALT-verwijzing.[30]

Figuur 56: *Vergelijking HALT-verwijzingen*[30]

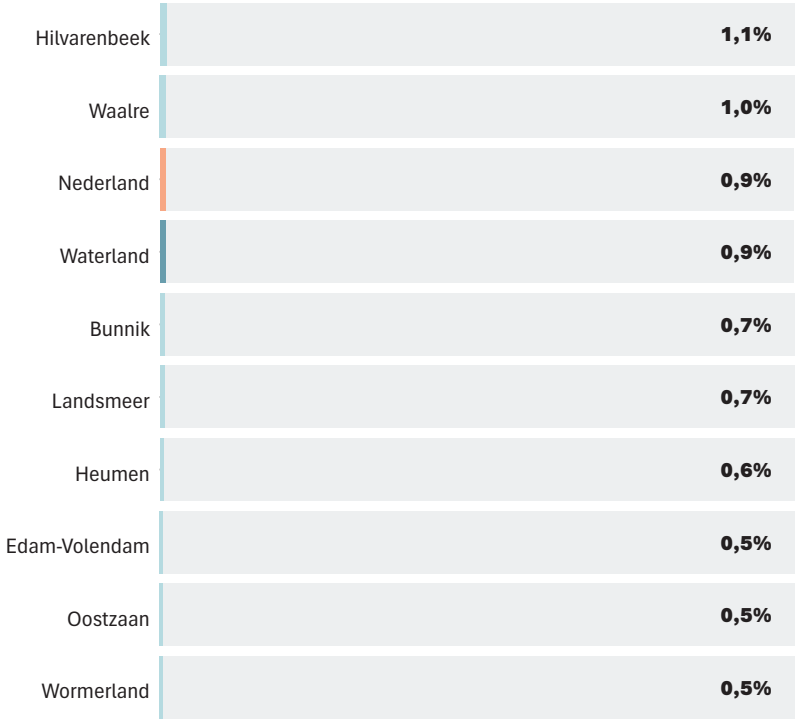

VERDACHTEN VAN EEN MISDRIJF

30 2021

40 2022

40 2023

12- t/m 22-jarigen zijn verdacht van een misdrijf (afgrond op tientallen). Het gaat het vaakst over diefstal en inbraken. Daarna volgen verkeers- en geweldsmisdrijven.[30]

Figuur 57: *Vergelijking jeugdige verdachten van een misdrijf*[30]

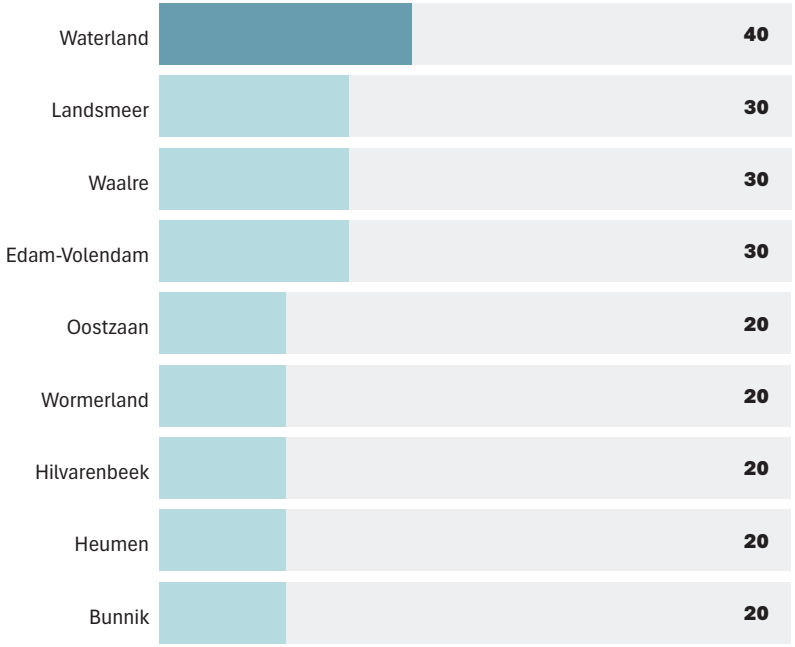

2.6. GEZOND OPGROEIEN

Waarom is gezond opgroeien belangrijk?
Een gezonde leefstijl heeft veel voordelen voor kinderen en jongeren:

- Ze hebben minder kans op overgewicht.
- Ze zijn minder vaak ziek.
- Ze kunnen zich beter concentreren op school.
- Ze hebben meer energie.
- Ze zijn meer ontspannen en zitten lekkerder in hun vel.

Hoe gezond groeien Waterlandse jeugdigen op?
De Waterlandse kinderen en jongeren voelen zich over het algemeen (zeer) gezond. Ze ervaren hun gezond-heid als ongeveer even goed als jeugdigen in de vergelijkingsgemeenten. Alleen in klas 4 van de middelbare school is de ervaren gezondheid iets lager (75%) dan het Nederlandse gemiddelde (80%). Overgewicht komt onder zowel peuters als jongvolwassenen minder voor dan elders in het land. Jeugdigen scoren ge-middeld tot goed op gezond eetgedrag (elke dag ontbijten, groenten en fruit eten).

Wat betreft het alcoholgebruik in klas 2 en 4 van de middelbare school scoort Waterland in de middenmoot van de vergelijkingsgemeenten. Het aandeel rokende jongeren is tussen 2019 en 2023 gestegen van 3% naar 8%. Dat percentage is ruim hoger dan elders. Ook het aandeel jongeren dat de afgelopen maand wiet of hasj heeft gebruikt, is gestegen. Namelijk van 6% in 2019 naar 13% in 2023. Dit is hoger dan in alle vergelijkingsgemeenten en Nederland als geheel. Het aandeel jongeren dat ooit andere drugs heeft gebruikt, is 4% in Waterland ten opzichte van 2% of 3% in de vergelijkingsgemeenten.

ERVAREN GEZONDHEID

99%
van de 4- tot 7-jarigen

95%
van de 8- tot 11-jarigen

86%
in klas 2 van de middelbare school

75%
in klas 4 van de middelbare school

ervaart de eigen gezondheid als (zeer) goed.[9, 12]

Figuur 58: *Vergelijking ervaren gezondheid 4- tot 7 jarigen*[9, 13, 14, 15]

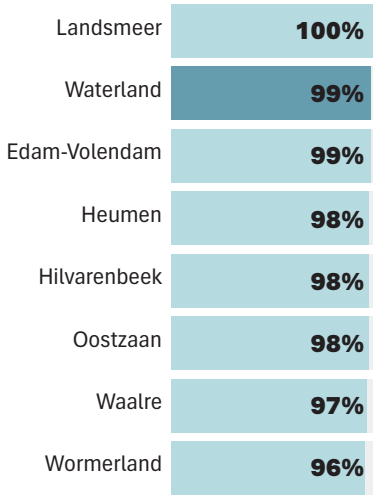

Figuur 59: *Vergelijking ervaren gezondheid 8- tot 11 jarigen*[9, 13, 14, 15]

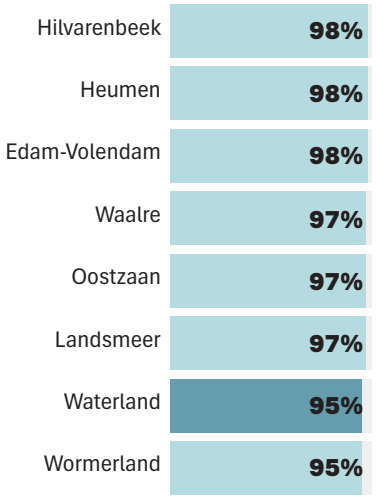

Figuur 60: *Vergelijking ervaren gezondheid klas 2 middelbare school*[12, 17, 18, 19]

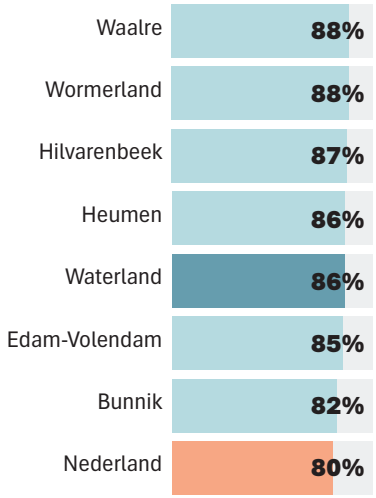

Figuur 61: *Vergelijking ervaren gezondheid klas 4 middelbare school*[12, 17, 18, 19]

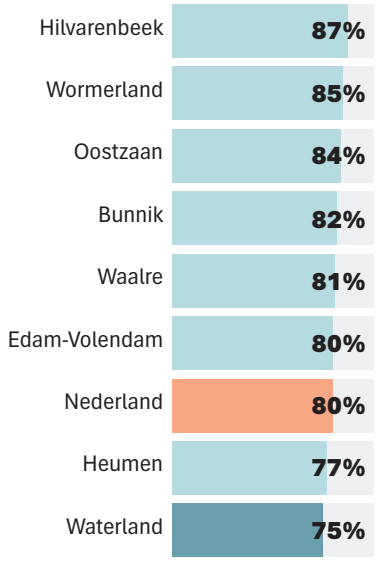

GEZOND GEWICHT EN OVERGEWICHT

4%
van de
3-jarigen

15%
van de 15- t/m
25-jarigen

heeft (ernstig) overgewicht.[32, 33]

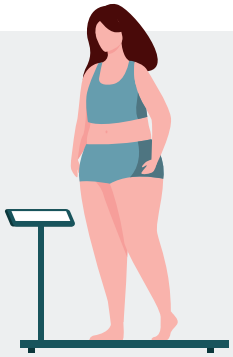

Figuur 62: *Vergelijking overgewicht 3-jarigen[32]*

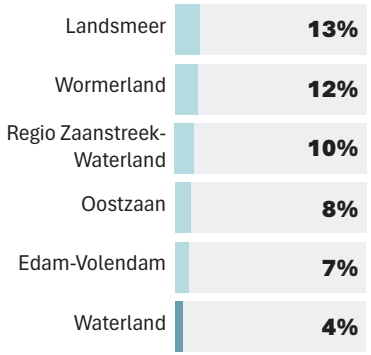

Figuur 63: *Vergelijking overgewicht 15 t/m 25-jarigen[33]*

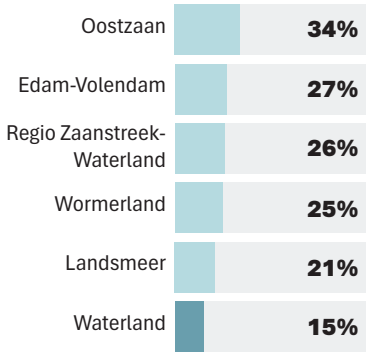

ONTBIJTGEDRAG

100%
van de
0 t/m 3-jarigen

98%
van de
4- t/m 7-jarigen

97%
van de
8- t/m 11-jarigen

84%
in klas 2 van de
middelbare school

ontbijt dagelijks.[9]

Figuur 64: *Vergelijking ontbijtgedrag[9]*

GROENTEN ETEN

57%
van de 2- t/m 12-jarigen

44%
in klas 2 en 4 van de middelbare school

eet dagelijks groenten.[9, 12]

FRUIT ETEN

73%
van de 2- t/m 12-jarigen

38%
in klas 2 en 4 van de middelbare school

eet dagelijks fruit.[9, 12]

Figuur 65: *Vergelijking groenten eten 2- t/m 12-jarigen*[9, 13, 14, 15]

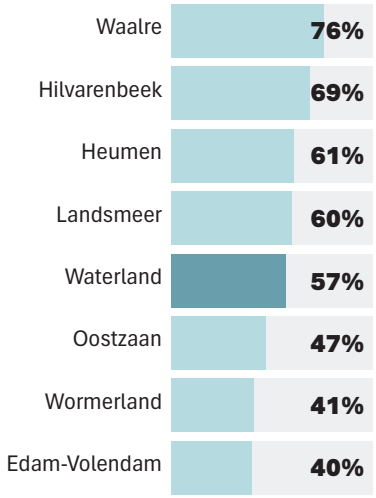

Figuur 66: *Vergelijking groenten eten klas 2 en 4 middelbare school*[9, 16, 17]

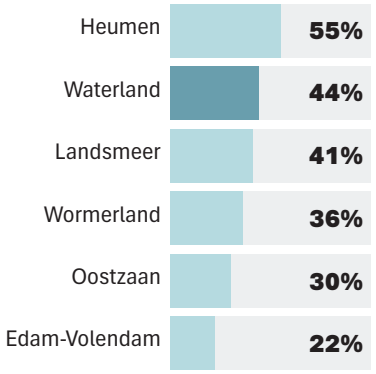

Figuur 67: *Vergelijking fruit eten 2- t/m 12-jarigen*[9, 13, 14, 15]

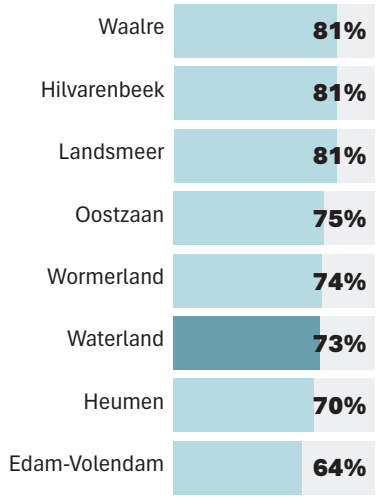

Figuur 68: *Vergelijking fruit eten klas 2 en 4 middelbare school*[9, 16, 17]

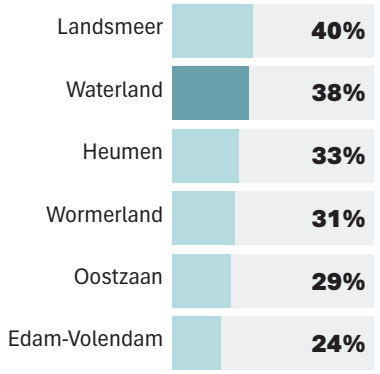

DRINKEN

18%
in klas 2 van de middelbare school

37%
in klas 4 van de middelbare school

heeft de afgelopen vier weken alcohol gedronken. [12]

Figuur 69: *Vergelijking alcohol drinken klas 2 middelbare school*[12, 16, 17, 18, 19]

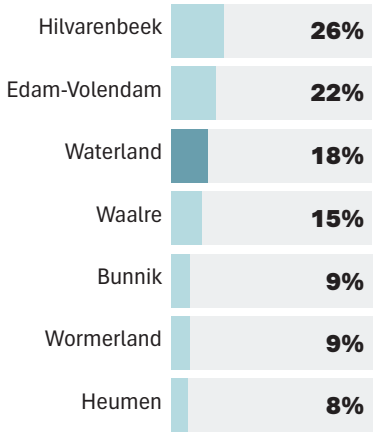

Figuur 70: *Vergelijking alcohol drinken klas 4 middelbare school*[12, 16, 17, 18, 19]

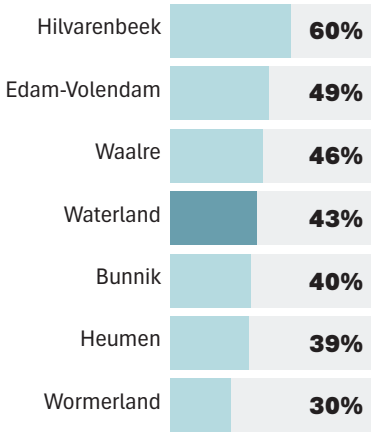

ROKEN

3%
2019

7%
2021

8%
2023

van de jongeren in klas 2 en 4 van de middelbare school rookt nu één keer per week of meer.[10, 11, 12]

Figuur 71: *Vergelijking roken klas 2 en 4 middelbare school*[12, 16, 17, 18, 19]

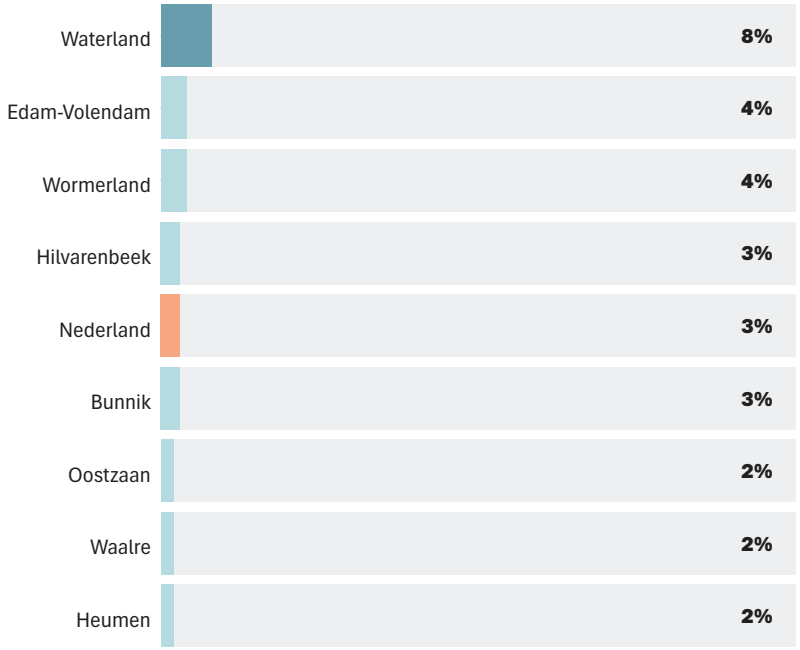

DRUGSGEBRUIK HASJ EN WIET

6%
2019

7%
2021

13%
2023

van de jongeren in klas 2 en 4 van de middelbare school heeft de afgelopen maand wiet of hasj gebruikt.[10, 11, 12]

Figuur 72: *Vergelijking gebruik wiet en hasj klas 2 en 4 middelbare school*[12, 16, 17, 18, 19]

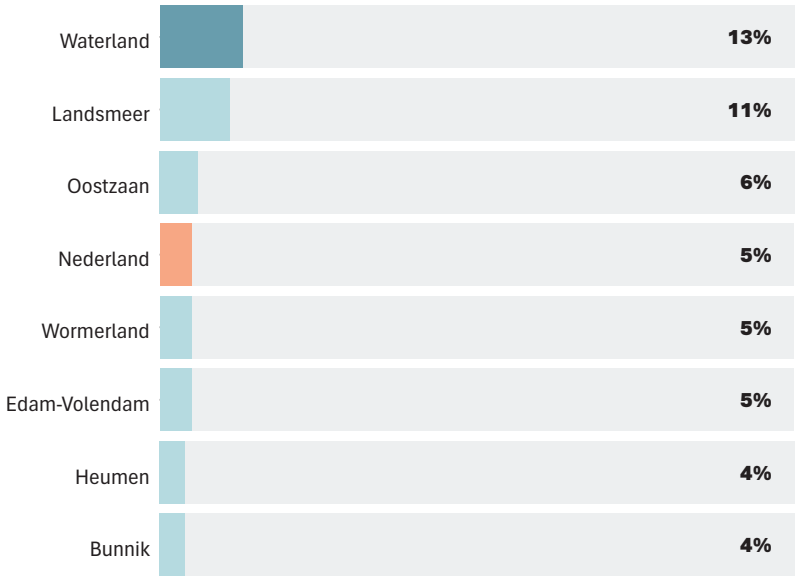

DRUGSGEBRUIK OVERIG

4%
in klas 2 en 4 van
de middelbare school

heeft ooit andere drugs dan wiet of hasj gebruikt. Bijvoorbeeld xtc, cocaïne of paddo's.[12]

Figuur 73: *Vergelijking gebruik andere drugs*[12, 16, 18]

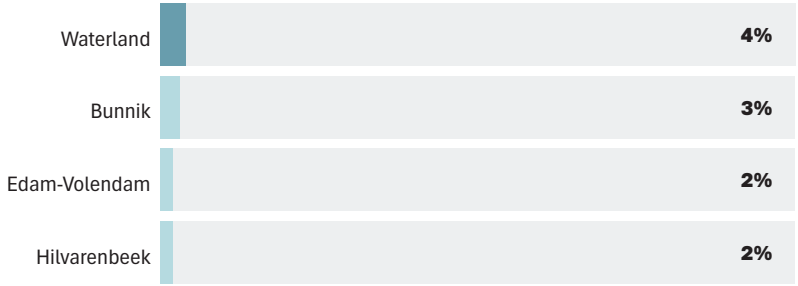

2.7. OPGROEIEN MET EEN STEVIGE PEDAGOGISCHE BASIS

Dit document laat allerlei data zien bij de ambities in de Waterlandse visie voor het sociaal domein. Kijken we door de oogharen naar de verzamelde gegevens, dan zeggen deze op onderdelen ook iets over de stevigheid van de Waterlandse pedagogische basis.

Waarom is een stevige pedagogische basis belangrijk?
Een stevige pedagogische basis stimuleert de ontwikkeling van kinderen en ondersteunt ouders bij het opvoeden. Het draagt bij aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en helpt bij het omgaan met alledaagse problemen. Maar zo vanzelfsprekend als het klinkt is het in de praktijk niet, zo stelt het Nederlands Jeugdinstituut.[34]

Bij problemen in de ontwikkeling en opvoeding van kinderen zijn ouders steeds meer aangewezen geraakt op professionele kennis en hulp, zegt het kennisinstituut. Zij zien versterking van de pedagogische basis als een van de noodzakelijke elementen om het groeiende gebruik van jeugdhulp te verminderen. Dat gaat verder dan alleen het voorkomen van problemen en het terugdringen van zorgkosten. Het gaat vooral om het stimuleren van kansrijke ontwikkeling en van maatschappelijke veerkracht.

Wanneer is er sprake van een stevige pedagogische basis?
Het Nederlands Jeugdinstituut heeft mogelijke indicatoren geselecteerd om de stevigheid van de pedagogische basis in een gemeente in kaart te brengen. Het liefst op het niveau van kernen of wijken.[35]

Tabel 1: *Overzicht van mogelijke indicatoren voor een sterke pedagogische basis*

Indicatoren sociale zekerheid

- Kinderen, jongeren en ouders hebben toegang tot laagdrempelige voorzieningen die ontmoetingen stimuleren, zoals: speeltuinen, sportveldjes, bibliotheken of jongerencentra.
- De openbare ruimte in de wijk is veilig, bijvoorbeeld wat betreft verkeer, vuil op straat en criminaliteit, en gezond wat betreft groen en luchtkwaliteit.
- Kinderen groeien op in een goede woonsituatie en hebben bijvoorbeeld ruimte om huiswerk te maken.
- Ouders hebben toegang tot kwalitatief goede jeugdgezondheidszorg, eerstelijnszorg, zwangerschapszorg, kinderopvang, peuterspeelzalen en scholen.
- Kinderen, jongeren en ouders zijn lid van de bibliotheek, een sport- cultuur-/natuurclub of scouting, een geloofsgemeenschap en dergelijke.
- Kinderen en jongeren hebben dagelijks de beschikking over voldoende en gezond eten.
- Kinderen maken gebruik van kinderopvang/peuterspeelzaal/buitenschoolse opvang.
- Leerlingen in deze wijk ronden het onderwijs af met een diploma of startkwalificatie.

Indicatoren empowerment/zelfbeschikking

- Kinderen en jongeren praten mee over wat er nodig is, en hun mening doet ertoe.
- Kinderen en jongeren dragen bij aan activiteiten.
- Inwoners en zelfstandig ondernemers hebben ruimte om actief mee te denken en mee te beslissen.
- Inwoners hebben behoefte om initiatief te nemen voor andere inwoners die door wijkprofessionals wor-den ondersteund.
- Ondernemers investeren in stagemogelijkheden voor jongeren.
- (Culturele) zelforganisatie wordt gestimuleerd.
- Inwoners kunnen lezen, rekenen, en zijn digitaal vaardig of worden daarbij ondersteund.

Indicatoren sociale inclusie

- Inwoners voelen zich welkom bij voorzieningen, zoals bibliotheek, jongerencentrum, buurthuis etc.
- Ouders voelen zich betrokken bij school.
- Er zijn inwonersnetwerken actief.
- Inwoners vertrouwen elkaar.
- Inwoners voelen zich vrij om elkaar aan te spreken als dit nodig is.
- Diversiteit zorgt voor interesse en nieuwsgierigheid in plaats van angst en afwijzing.

Indicatoren sociale cohesie

- Kinderen, jongeren en ouders voelen steun van grootouders, vrienden of buren om bij te springen indien nodig.
- Ouders weten wie ze kunnen betrekken bij de opvoeding.
- Ouders voelen zich gehoord en gesteund door andere (mede) opvoeders.
- Inwoners zijn bereid om gezinnen praktische hulp te bieden.
- Inwoners voelen zich verbonden met anderen in hun woon-omgeving.
- Kinderen, jongeren en ouders voelen zich veilig in deze wijk.

Hoe stevig is de Waterlandse pedagogische basis?
Op het niveau van de gehele gemeente scoort Waterland gemiddeld tot goed op deze elementen, zo hebben we eerder in dit document gezien:

- Kinderen, jongeren en ouders hebben toegang tot laagdrempelige voorzieningen die ontmoetingen stimuleren, zoals: speeltuinen, sportveldjes, bibliotheken of jongerencentra.
- Kinderen en jongeren hebben dagelijks de beschikking over voldoende en gezond eten.
- Kinderen maken gebruik van kinderopvang/peuterspeelzaal/ buitenschoolse opvang.

In de andere documenten van dit rekenkameronderzoek zijn ook aanwijzingen te vinden van de organisatie-graad van Waterlanders in inwonersnetwerken. En van de betrokkenheid van kinderen en jongeren bij activiteiten in hun woonkern. Gaat het echter over elementen als betrokkenheid en verbondenheid met elkaar, ervaren steun bij de opvoeding en ervaren ruimte voor initiatieven, dan schieten de openbare databronnen tekort. Om deze elementen beter in kaart te brengen voor Waterland is nader en fijnmaziger kwantitatief en kwalitatief onderzoek nodig.

In hoeverre maakt Waterland gebruik van landelijke stimuleringsregelingen?
De rijksoverheid heeft verschillende stimuleringsregelingen en programma's om de pedagogische basis in gemeenten te versterken. Soms in de vorm van (tijdelijk) geld. En soms in de vorm van bijvoorbeeld advies van deskundigen. Het Nederlands Jeugdinstituut heeft de lopende regelingen geïnventariseerd. Er staan ook programma's tussen waarvan de aanmeldperiode is verlopen, maar waarvan de ondersteuning nog wel beschikbaar is. Op de volgende pagina is te zien van welke regelingen de gemeente Waterland gebruikmaakt.

Tabel 2: *Waterlandse deelname aan rijksregelingen en -programma's voor een sterke pedagogische basis*

Rijksregeling/-programma	Deelname Waterland	Aanvraag via
Gezond in...	Ja	Meerdere partijen
Gelijke Kansen Alliantie	Nee	
School en Omgeving	Nee	
Jongeren op Gezond Gewicht	Ja	
Opgroeien in een Kansrijke Omgeving	Ja, via Brede Specifieke Uitkering	
De Vreedzame Wijk	Ja	
Brede Specifieke Uitkering	Ja	Gemeente
Investeringsmiddelen Integraal Zorgakkoord	Onbekend	
Eenmalige specifieke uitkeringen lokale bibliotheekvoorzieningen 2023-2024	Onbekend	
Wel in ontwikkeling	Onbekend	Onderwijs
Doorstroomprogramma's po-vo voor gelijke kansen	Onbekend	
Verbetering basisvaardigheden 2023	Onbekend	
Voorkomen onnodig zittenblijven	Onbekend	
Cultuureducatie mbo	Onbekend	
Cultuureducatie vmbo vso pro	Onbekend	
Stimuleringsregeling Jong Leren Eten	Onbekend	
Lekker naar buiten! - aan de slag met voeding	Onbekend	Kinderopvang
Maatschappelijke Diensttijd	Nee	Andere organisaties
Samen Cultuurmaken 2022-2024	Onbekend	

Overigens signaleert het Nederlands Jeugdinstituut een risico in benutten van regelingen en programma's voor losstaande plannen. Als dat gebeurt, is de impact op het leven van kinderen en jongeren kleiner dan het kan zijn. Om met de beschikbare middelen zoveel mogelijk impact te kunnen maken, helpt het om eerst samen met alle partijen te bepalen wat de opgaven zijn in de pedagogische basis. Vervolgens kunnen de gemeente en haar netwerkpartners de regelingen en programma's gebruiken om aan deze opgaven te werken.

Professional aan het woord
"Ik ben bang dat we niet alles weten waar we gebruik van kunnen maken. We hebben al meerdere keren om uitbreiding binnen ons team gevraagd om onder andere dit beter te kunnen doen. Maar die uitbreiding krijgen we niet. In de regio zouden we misschien meer met de kleinere gemeenten kunnen samenwerken. We proberen dat contact wel steeds meer op te zoeken en voorbeelden te delen."

3 DE WATERLANDSE INVESTERINGEN IN PREVENTIE VOOR JEUGD EN GEZIN

Kijken we naar de investeringen in preventief handelen voor jeugd en gezin, dan zien we onder andere onderstaande bestedingen in de gemeentelijke begroting:

Tabel 3: *Selectie van bestedingen gemeente Waterland aan preventie voor jeugd en gezin in 2024*

Besteding	**Budget 2024** jaartotaal	**Budget 2024** per jeugdige t/m 23 jaar (4.352 jeugdigen)[3]	**Capaciteit 2024** in fte (36 uur)
Jongerenwerk	€ 181.190 salariskosten + € 10.000 bestedingsbudget	€ 43,93	2,00 fte
Schoolmaatschappelijk werk	€ 144.320 (basisonderwijs) + € 42.640 (voortgezet onderwijs)	€ 42,96	1,78 fte
Jeugdgezondheidszorg	€ 485.791	€ 111,62	Onbekend
Overige producten/interventies GGD	€ 31.036	€ 7,13	Onbekend
Onafhankelijke cliëntondersteuning	€ 93.857	€ 21,57	0,89 fte
Jeugdteam Waterland	€ 294.593	€ 67,69	2,00 fte excl. vacatureruimte
Beleidsadvies Jeugd	Onbekend	Onbekend	1,62 fte

Bij de regio- en referentiegemeenten is dezelfde informatie opgevraagd. De gemeenten Edam-Volendam, Landsmeer en Waalre hebben deels gereageerd op deze uitvraag. Uit hun gegevens komt het volgende beeld naar voren.

Tabel 4: *Selectie van bestedingen gemeente Edam-Volendam aan preventie voor jeugd en gezin in 2024*

Besteding	**Budget 2024** jaartotaal	**Budget 2024** per jeugdige t/m 23 jaar (9.625 jeugdigen)[3]	**Capaciteit 2024** in fte (36 uur)
Jongerenwerk	€ 320.000	€ 33,25	2,00-2,50 fte
Schoolmaatschappelijk werk	€ 408.000 + € 55.000	€ 48,10	3,00 fte
Jeugdgezondheidszorg	€ 1.200.000	€ 124,68	Onbekend
Overige producten/interventies GGD	€ 176.220	€ 18,31	Onbekend
Onafhankelijke cliëntondersteuning	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Jeugdteam Waterland	Onbekend	Onbekend	9,01 fte
Beleidsadvies Jeugd	Onbekend	Onbekend	2,00 fte

Tabel 5: *Selectie van bestedingen gemeente Landsmeer aan preventie voor jeugd en gezin in 2024*

Besteding	**Budget 2024** jaartotaal	**Budget 2024** per jeugdige t/m 23 jaar (3.135 jeugdigen)[3]	**Capaciteit 2024** in fte (36 uur)
Jongerenwerk	€ 65.389	€ 20,86	0,50 fte
Schoolmaatschappelijk werk	€ 105.450	€ 33,64	0,89 fte
Jeugdgezondheidszorg	€ 318.161	€ 101,49	Onbekend
Overige producten/interventies GGD	€ 32.132	€ 10,25	Onbekend
Onafhankelijke cliëntondersteuning	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Jeugdteam Waterland	Onbekend	Onbekend	2,56 fte
Beleidsadvies Jeugd	Onbekend	Onbekend	1,00 fte

Tabel 6: *Selectie van bestedingen gemeente Waalre aan preventie voor jeugd en gezin in 2024*

Besteding	**Budget 2024** jaartotaal	**Budget 2024** per jeugdige t/m 23 jaar (4.589 jeugdigen)[3]	**Capaciteit 2024** in fte (36 uur)
Jongerenwerk	€ 122.000	€ 26,59	0,83 fte
Schoolmaatschappelijk werk	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Jeugdgezondheidszorg	€ 329.000	€ 71,69	Onbekend
Overige producten/interventies GGD	€ 12.500	€ 2,98	Onbekend
Onafhankelijke cliëntondersteuning	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Jeugdteam Waterland	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Beleidsadvies Jeugd	Onbekend	Onbekend	Onbekend

De verzamelde informatie voor de verschillende gemeenten is lastig te vergelijken met de Waterlandse situatie. Per gemeente kunnen er namelijk verschillen zijn in de opbouw van de budgetten, fte's en afspraken over de invulling en reikwijdte van de dienstverlening. Via het Nederlands Jeugdinstituut of andere instanties is geen openbare, gestandaardiseerde benchmarkinformatie voorhanden.

Dit gezegd hebbende, zien we dat Waterland niet substantieel naar boven of naar beneden afwijkt qua investeringen ten opzichte van de andere drie gemeenten. De investeringen in de jeugdgezondheidszorg en andere diensten van de GGD per jeugdige zijn iets lager dan in Edam-Volendam en Landsmeer, maar hoger dan in Waalre. Wat betreft het jongerenwerk is de capaciteit vergelijkbaar met Edam-Volendam, hoewel Waterland ruim 5.000 jeugdigen minder telt binnen de gemeente. Waalre heeft ongeveer evenveel jeugdigen als Waterland, maar zet 1,17 fte minder in aan jongerenwerk. De investeringen per jeugdige in Waterland in schoolmaatschappelijk werk zijn ruim hoger dan in Landsmeer, maar lager dan in Edam-Volendam.

4 OVERZICHT GEBRUIKTE DOCUMENTEN EN DATABRONNEN

1. Gemeente Waterland (2023). Kadernota Sociaal Domein 2023-2026.
2. VNG Realisatie (z.d.). Algoritmische Matchmaker voor Ideale Gemeentelijke Oriëntatie (AMIGO) via waarstaatjegemeente.nl.
3. Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.). Statline, geraadpleegd via opendata.cbs.nl.
4. Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) - Wennekers, A., Boelhouwer, J., Campen, C. van, & Kullberg, J. (2019). De sociale staat van Nederland 2019. Den Haag: SCP.
5. Centraal Bureau voor de Statistiek, Regionale prognose 2023-2050.
6. Dienst Uitvoering Onderwijs, Leerlingenprognose 2024-2043.
7. Kenniscentrum Sport & Bewegen e.a. (2022). Ontdek de effecten van sport en bewegen voor jeugd met het Human Capital Model. Ede: Kenniscentrum Sport & Bewegen.
8. Kenniscentrum Sport & Bewegen e.a. (2021). Online publicatie: Nut en Noodzaak van bewegen voor kinderen. Ede: Kenniscentrum Sport & Bewegen.
9. GGD Zaanstreek-Waterland (2020). Gezondheidsmonitor kinderen 2020.
10. GGD Zaanstreek-Waterland (2021). Gezondheidsmonitor Jeugd 2019.
11. GGD Zaanstreek-Waterland (2021). Gezondheidsmonitor Jeugd 2021.
12. GGD Zaanstreek-Waterland (2023). Gezondheidsmonitor Jeugd 2023.
13. GGD Gelderland-Zuid (2021). Tabellenboek Kindmonitor Heumen.
14. GGD Hart voor Brabant (2021). Tabellenboek Kindmonitor Hilvarenbeek.
15. GGD Brabant-Zuidoost (2022). Kindmonitor 0-11-jarigen 2021-2022, tabellenboek Waalre.
16. GGD Utrecht (2023). Gezondheidsmonitor Jeugd 2023 Bunnik.
17. GGD Gelderland-Zuid (2023). Tabellenboek Gezondheidsmonitor Jeugd 2023 Heumen.
18. GGD Hart voor Brabant (2023). Tabellenboek Gezondheidsmonitor Jeugd 2023 Hilvarenbeek.
19. GGD Brabant-Zuidoost (2022). Gezondheidsmonitor Jeugd 2021.
20. Mulier Instituut (2023). Databestand sportaanbod.
21. Nederlands Jeugdinstituut (NJi, 2021). Veilig Thuis? Handreiking voor het beoordelen en bespreken van veiligheid van kinderen in hun thuissituatie. Utrecht: NJi.
22. VNG Realisatie (z.d.). Gemeentelijke monitor Sociaal Domein via waarstaatjegemeente.nl.
23. Centraal Bureau voor de Statistiek, Jeugdmonitor via jmopendata.cbs.nl.
24. Platform Woningcorporaties Noordvleugel Randstad (2023). Woonruimteverdeling in de regio Amsterdam. Jaarrapportage 2022.
25. Gemeente Waterland (2021). Woonvisie Waterland 2025.
26. Dienst Uitvoering Onderwijs/Ingrado via waarstaatjegemeente.nl.
27. Hogeschool Utrecht, Lectoraat Kennisanalyse Sociale Veiligheid – Hanrath, J., Herberg, E. van der en Donker, A. (2023). Vroegtijdig ingrijpen op antisociaal gedrag 0-15-jarigen: wat als je het de praktijk vraagt? Utrecht: Hogeschool Utrecht.
28. Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.). Jeugdmonitor via jeugdmonitor.cbs.nl.
29. Politie (z.d.). Dashboard geregistreerde overlast via data.politie.nl.

COLOFON

Auteur: Kim van der Velden
Vormgeving: Kim van der Velden
Uitgave: Maart 2025
Foto omslag: Adobe Stock
Overig beeldmateriaal: Adobe Stock (pagina 52), Freepik.com (overig)

REKENKAMER
WATERLAND